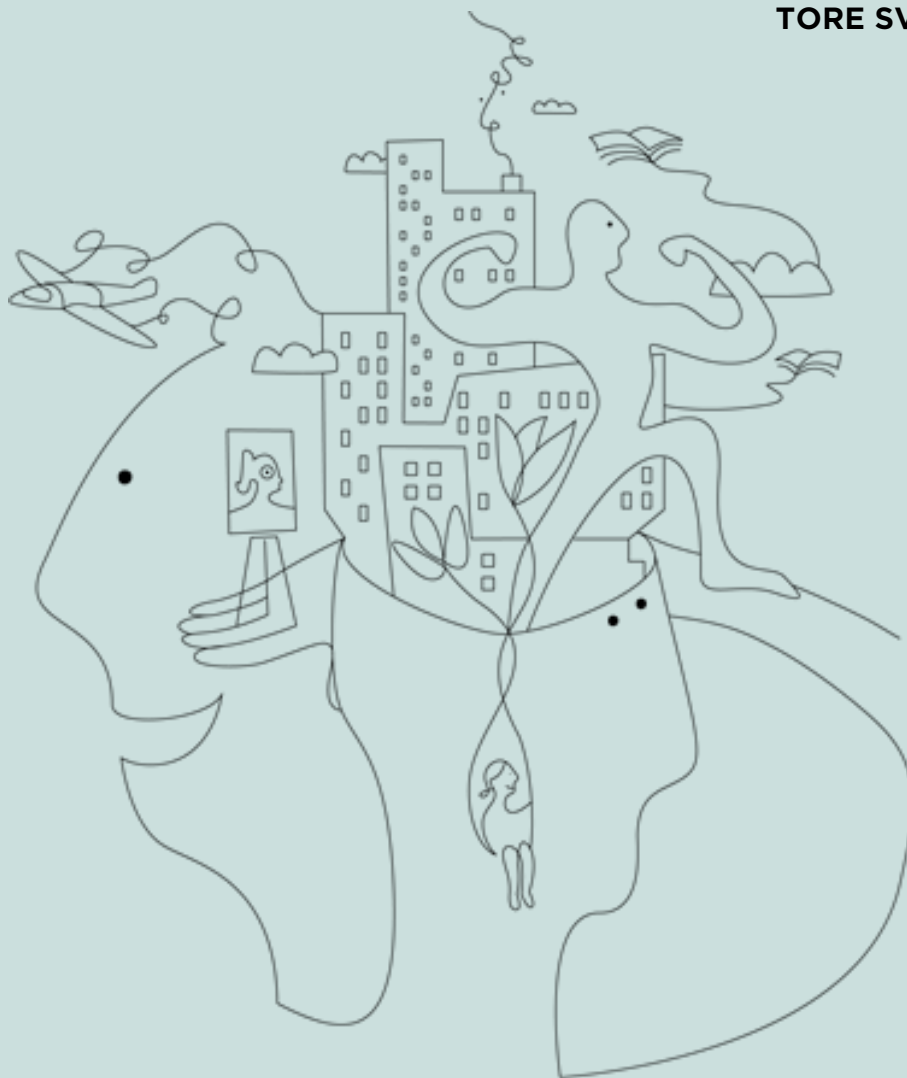

Samverkan för trygghet

**Projekt Tureberg och Edsberg
i Sollentuna kommun**

TORE SVENDSEN

**Samverkan för trygghet -
Projekt Tureberg och Edsberg i Sollentuna kommun**

© FoU Nordväst och författaren 2019

ISBN: 978-91-89681-43-9

FoU Nordväst är ett kunskapscentrum för socialtjänsten nordvästra Stockholms län.

FoU Nordväst is a knowledge center for social services in northwestern Stockholm County, Sweden.

För mer information: www.fou-nordvast.se

_Sammanfattning

År 2016 ägde en rad oroligheter, skjutningar, skadegörelse och bränder rum i kommundelarna Tureberg och Edsberg i Sollentuna kommun, vilket gjorde att upplevelser av oro och otrygghet bland allmänheten ökade. Oroligheterna bekymrade bostadsbolagen, polis och socialtjänst och ledde dessutom till betydande samhällsliga kostnader. Läget ansågs allvarligt och accentuerade behovet av att sätta in olika insatser för att stävja en fortsatt negativ utveckling.

Den föreliggande rapporten är resultatet av två års följeforskning av projekt *Samverkan Tureberg och Edsberg*, ett trygghetsprojekt som genomfördes i aktuella kommundelar år 2017–2018. I fokus har just samverkan stått – dels projektsamverkan internt inom kommunen och med externa aktörer som polis och bostadsföretag, dels implementeringen av samverkansmodellen EST som utvecklats av BRÅ för att långsiktigt arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande i socialt utsatta områden.

Samverkan mellan olika aktörer är onekligen en förutsättning för att skapa trygga uppväxt- och boendemiljöer. Varken polis, bostadsbolag, socialtjänst eller skola kan på egen hand hantera de problem som finns i utsatta områden, exempelvis de ungdomar som befinner sig i riskzonen till att ge sig in i kriminella miljöer, droghandel eller social utsatthet. Det krävs att både offentliga aktörer, ideella organisationer och anhöriga deltar i det trygghetsskapande arbetet.

Trots kunskapen om behovet av samverkan är det desto svårare att praktiskt genomföra olika samverkansprojekt och modeller. Reell samverkan mellan olika aktörer och verksamheter är ett långsiktigt arbete som kräver tid, vilja och resurser. Viktigt att komma ihåg är att resultatet av följeforskningen är baserad på material som samlats in fram till årsskiftet 2018–2019. Trygghetsarbetet i Sollentuna kommun har däremot inte stannat av, utan har tagit nya former. Resultatet skildrar de svårigheter som projektet brottats med och problem i samband med att ta fram och genomföra ändamålsenliga samordnade insatser i de två kommundelarna, men också de positiva effekter som åstadkommit. Projektet har med framgång implementerat EST i Tureberg och Edsberg, vilket innebär att det nu är möjligt att skapa uppdaterade och översiktliga bilder av olika icke-önskvärda händelser i områdena. EST har utvecklat nya informationskanaler mellan olika aktörer inom kommundelarna och tagit fram förslag till åtgärder och insatser. Kommunen har därutöver tecknat en samverkansöverenskommelse med polis och involverat nya aktörer i arbetet. Projekt *Samverkan Tureberg och Edsberg* har därigenom lagt grunden till ett mer effektivt och samordnat trygghetsarbete inom hela Sollentuna kommun. Det är vår förhoppning att projektets kunskaper och erfarenheter tas till vara i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Sollentuna juni 2019

Gunilla Avby
Avdelningschef FoU Nordväst

Tore Svendsen
Utredare FoU Nordväst

_Innehåll

_ INLEDNING	1
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
_ TRYGGHETPROJEKTETS ORGANISERING OCH INNEHÅLL	4
VAD ÄR EST?	6
EN IDÉSKISS FÖR PROJEKTSAMVERKAN	6
METODOLOGISK ANSATS	8
FÖLJEFORSKNINGENS TRE FASER	9
UTVÄRDERING FÖR VERKSAMHET- OCH KUNSKAPSUTVECKLING.....	10
OM FÖLJEFORSKNING.....	11
TRYGGHETSPROJEKTET OCH VALD ANSATS	12
_ TIDIGARE FORSKNING OCH TEORETISKA PERSPEKTIV	14
VAD ÄR ETT PROJEKT?	14
SOCIALA RISKER OCH SOCIAL ORO	15
TRYGGHET	15
UTSATTA BOSTADSOMRÅDEN	16
VÅRT BOSTADSOMRÅDE SYMBOLISERAR EN DEL AV VÅR IDENTITET	17
SOCIAL HÅLLBARHET	18
SOCIAL KONTROLL	19
SAMVERKAN	19
_ RESULTAT	24
FAS 1: VÅREN 2017.....	24
FAS 1: HÖSTEN 2017.....	31
FAS 2: VÅREN 2018.....	36
FAS 3: HÖST 2018 – SAMMANSTÄLLNING AV EMPIRISKT MATERIAL	37
SOCIALA INDIKATORER	40
_ SLUTANALYS.....	55
SAMVERKAN	55
PROJEKTETS DELMÅL.....	57
VAD HAR PROJEKT TUREBERG OCH EDSBERG UPPNÅTT?.....	60
_ DISKUSSION.....	61
_ LITTERATURLISTA	63
_ BILAGA 1.....	67
UTBILDNINGSNIVÅER, RAPPORTERAD BROTTSLIGHET OCH BOSTADSBESTÅND – TUREBERG OCH EDSBERG.....	67
STATISTIK ÖVER OLIKA BOSTADSSTORLEKAR - SOLLENTUNAHEM.....	71

_Inledning

Den samhälleliga utvecklingen de senaste åren i Sverige har styrts av en rad olika faktorer, där migrationen varit särskilt markerad. Migrationen hänger samman med globala migrationsrörelser, som i sin tur påverkar våra svenska bostadsområden, dess sociala strukturer och sammansättning. För att förstå den samhälleliga utvecklingen behövs kunskaper om migrationspolitisk, socialpolitik och kulturella faktorer. Befolkningsrörelser och transnationella migrationsteorier kan hjälpa oss att förstå de mekanismer som skapar social oro, men för att skapa en djupare förståelse av utanförskap är det dessutom nödvändigt att diskutera frågor kring etnicitet, kultur, segregation och integration (Montesino & Righard 2015). Ett samhällsprojekt som är inriktat mot att förhindra en oönskad utveckling inom ett område måste således ta hänsyn till ett stort antal parametrar för att lyckas.

År 2016 ägde en rad oroligheter, skjutningar, skadegörelse och bränder rum i kommundelarna Tureberg och Edsberg i Sollentuna kommun, vilket gjorde att upplevelser av oro och otrygghet bland allmänheten ökade. Oroligheterna bekymrade bostadsbolagen, polis och socialtjänst och ledde dessutom till stora samhälleliga kostnader. Händelserna accentuerade behovet av att sätta in olika insatser för att stävja en fortsatt negativ utveckling i Edsberg och Tureberg. Det fanns en medvetenhet om att problem i utsatta bostadsområden inte går att komma till rätta med enbart med polisiära insatser och att det är nödvändigt med koordinerade och samlade insatser från andra samhällsaktörer som myndigheter, affärslivet och representanter från det civila samhällets ideella organisationer.

Med beskriven problembild som utgångspunkt beslöt kommunledningskontoret i Sollentuna kommun att initiera ett tvärasektoriellt projekt för att ta fram åtgärder för att öka tryggheten och säkerheten i Tureberg och Edsberg, Som en mer specifik målsättning för projektet fastslogs att:

Sollentuna ska upplevas som en trygg miljö att bo, arbeta och studera i. Sollentuna ska vara en kommun där samtliga medborgare känner sig trygga och säkra överallt i kommunen dygnet runt. (Projektplan 2016-09-28, s. 2)

Detta är målet med kommunens trygghetsarbete och som definieras i kommunens övergripande trygghets- och säkerhetsstrategi (antagen av kommunfullmäktige 2015). Projektet *Samverkan Tureberg och Edsberg* antogs av kommunstyrelsen november 2016. Projektet pågick under 2017–2018 och utgick från tre prioriterade områden: brottsförebyggande verksamhet, social hållbarhet och trygga utemiljöer. I samband med att projektet inleddes anlätades FoU Nordväst för att med en interaktiv ansats under projektets gång följa och utvärdera projektet.

Syfte och frågeställningar

I uppdragsbeskrivningen skulle följeforskningen speciellt uppmärksam två av projektets centrala utvecklingsområden: *samverkan* och *strategier*. Förmågan att samverka beskrevs i den uppdragsbeskrivningen som en central aspekt för att mobilisera samhällets resurser och minska risken för otydliga budskap och slöseri av tid och kostnader. Dessutom skulle berörda aktörers kommunikation både internt och externt (utåt till medborgarna) och strategiska överväganden studeras. Förslaget innehöll ett utkast till syfte och frågeställningar, samt till uppdragets innehåll och omfattning. Uppdraget skulle löpa från 2017-01-01 till 2018-12-31 och innebar att FoU Nordväst skulle:¹

- ✓ Löpande granska, ge feedback och utvärdera projektets angivna mål, arbetsmetoder och tillvägagångssätt, exempelvis genom återkopplingsseminarier till utvalda målgrupper
- ✓ Leverera en skriftlig slutrapport
- ✓ Delta i seminarier och workshop där slutresultatet redovisas.

Samtidigt som trygghetsprojektet initierades beslutade kommunledningskontoret att Solentuna kommun skulle utgöra en av BRÅ:s pilotkommuner i *Effektiv Samordning för Trygghet* (EST). EST är en samverkansmodell som syftar till att utveckla en lokalt anpassad och förankrad arbetsmetodik som ska bidra till att skapa ett långsiktigt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete i socialt utsatta områden. Målet för EST var *att pröva en befintlig arbetsmetodik för att utifrån pilotområdenas erfarenheter bidra till utvecklingen av ett organisatoriskt effektivt och kunskapsbaserat lokalt trygghetsarbete i socialt utsatta områden* (Sallander 2016). Detta skulle möjliggöras genom ett utvecklingsstöd från BRÅ gentemot pilotkommunerna i form av kunskapsstöd som föreläsningar, seminarier och gemensamma erfarenhetsbyten. Dessutom erbjöds ett kontinuerligt processtöd från BRÅ:s sida under arbetets gång och fram tills projektets avslut. Processtödet från BRÅ förlängdes senare till att även omfatta hösten 2018.

EST kom att bli grundstrukturen för det trygghetsskapande arbetet i kommunen. Utvecklingen påverkade den ursprungliga uppdragsbeskrivningen och i en överenskommelse mellan FoU Nordväst och trygghetsprojektets ledning beslutades hösten 2017 att följeforskningens inriktning skulle fokusera på att studera implementeringen av EST och följa utvecklingen i *Samverkan Tureberg och Edsberg*.

¹Offert från FoU-Nordväst, Gunilla Avby, daterat 2016-11-08: Följeforskning av Projekt *Samverkan Tureberg och Edsberg*

Syfte med följeforskningen var att studera hur Sollentuna kommun implementerade EST lokalt i sitt trygghetsskapande arbete med ett särskilt fokus på arbetsprocesser, samverkan och kommunikation inom följande områden:

- Internt i kommunen
- Mellan polisen, Sollentunahem och kommun
- Externt utåt mot medborgarna

Följeforskningen skulle beakta och bevaka implementeringen av EST och utvecklingsområden kopplade till projektet *Samverkan Tureberg och Edsberg* samt bidra till att identifiera och studera olika sociala indikatorer inom det trygghetsskapande arbetet. Frågeställningarna var:

- Hur organiseras samverkan inom projektet? (Ökad samverkan/utvecklade samverkansformer?)
- Vilka möjliggörande eller hindrande faktorer påverkar samsyn och samordning i och mellan projektets aktörer och arbetsgrupper?
- Hur lyckas projektet ta till vara de olika arbetsgruppernas unika och säregna kompetenser i förhållande till projektets uppställda mål?
- Vilka strategier har valts i arbetet? Hur förändras strategierna över tid? Vad fungerar, alternativt fungerar inte?
- Hur och inom vilka områden upplever och erfar medborgarna projektet? (Verksamheter, sociala aspekter, miljöer? Upplevda (o)trygghet och säkerhet?)
- Hur påverkar projektet den faktiska otryggheten? (Vandalisering, kriminalitet och våld?)

_Trygghetsprojektets organisering och innehåll

För att skapa goda förutsättningar att nå målsättningen att öka tryggheten och säkerheten i Edsberg och Tureberg krävdes en ändamålsenlig projektorganisation för trygghetsarbetet. De olika förvaltningarna och organisationer som var utsedda att genomföra projektet hade flerårig erfarenhet av att arbeta med trygghetsfrågor. Exempelvis hade stadsbyggnadskontoret ett redan etablerat samarbete med Sollentunahem AB, och socialtjänstens fältarbetare samarbetade med fritidsklubbarna kring *problematiska ungdomar*. Berörda parter pågående arbete innebar att projektledningen ställdes inför en utmaning när det gällde att samla och samordna dessa insatser. Projektet tillfördes inga extra pengar utan skulle finansieras inom budgetramarna.

Tre områden skulle prioriteras i projektet: 1) brottsförebyggande verksamhet 2) social hållbarhet och 3) trygga utemiljöer. Förutom de prioriterade områdena listades fem *delmål* eller *resultatmål* för arbetet:

1. Förstärka fritidsgårdarna
2. Stoppa rekryteringen till kriminella grupper
3. Öka föräldraengagemanget
4. Förstärka tryggheten i boende- och utemiljöer
5. Öka den polisiära närvaron

Projektet i sin helhet samordnades av kommunledningskontoret. Tre olika arbetsgrupperna kopplades till delmålen och bestod av representanter från berörda förvaltningar, kommunala bolag och externa aktörer.

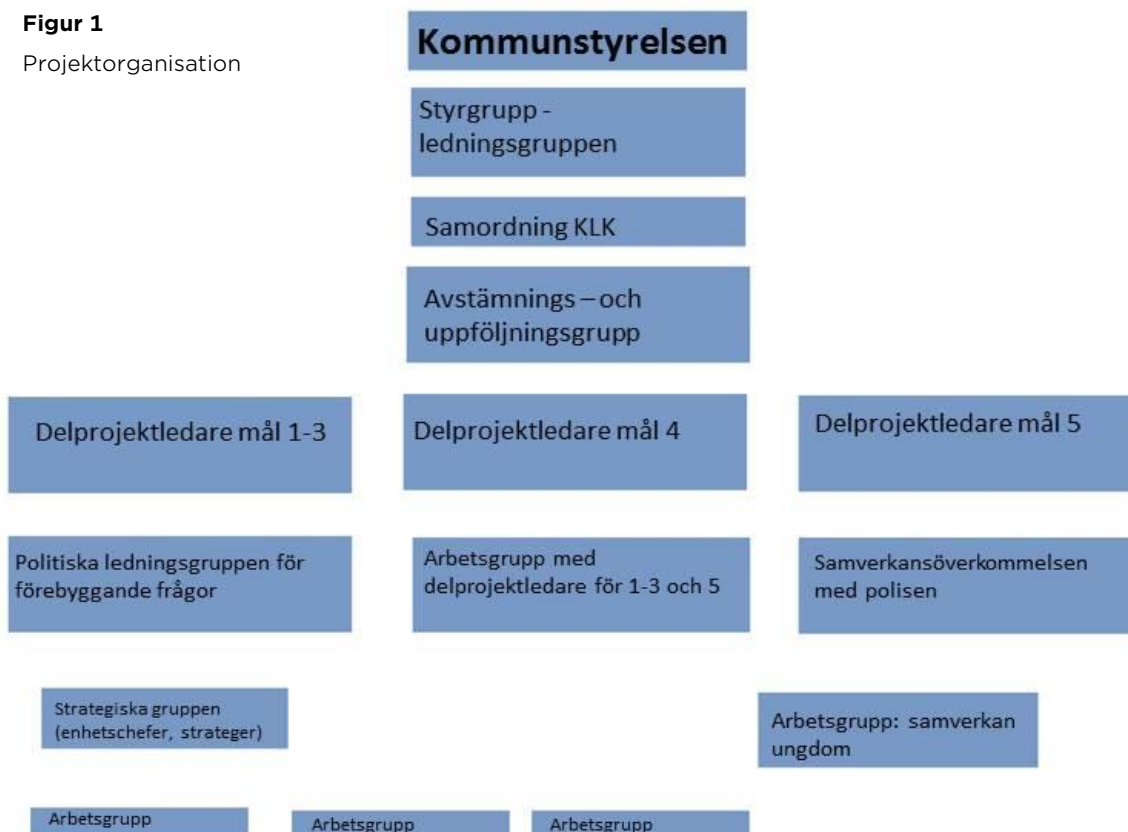
- Socialkontoret leder arbetsgrupper kopplat till delmålen 1–3.
- Kommunledningskontoret/Strategiska enheten leder arbetsgrupp kopplat till delmål 4 som i huvudsak rör den yttre fysiska miljön.
- Kommunledningskontoret/Säkerhetsenheten leder arbetet kopplat till delmål 5.

Kommunstyrelsen fungerade som projektets övergripande politiska ledning och den kommunala ledningsgruppen (förvaltningschefer och KLK:s avdelningschefer) med kommundirektören som sammankallande utsågs till styrgrupp. Avstämningar i styrgruppen skulle ske vid behov. Kommunledningskontoret samordnade det övergripande arbetet och hade uppdraget att återrapportera arbetet inom projektet till kommunstyrelsen. Regelbundna

rapporteringar skulle ges till Brottsförebyggande Rådet i Sollentuna. Avstämnings- och uppföljningsgruppen stämde regelbundet av hur arbetet fortgick med delprojektledarna. Även om det inte riktigt framgår av figur 2 var *Samverkan Ungdom* den grupp som hade det operativa ansvaret för trygghetsarbetet och implementeringen av EST i kommunen.

Figur 1

Projektorganisation

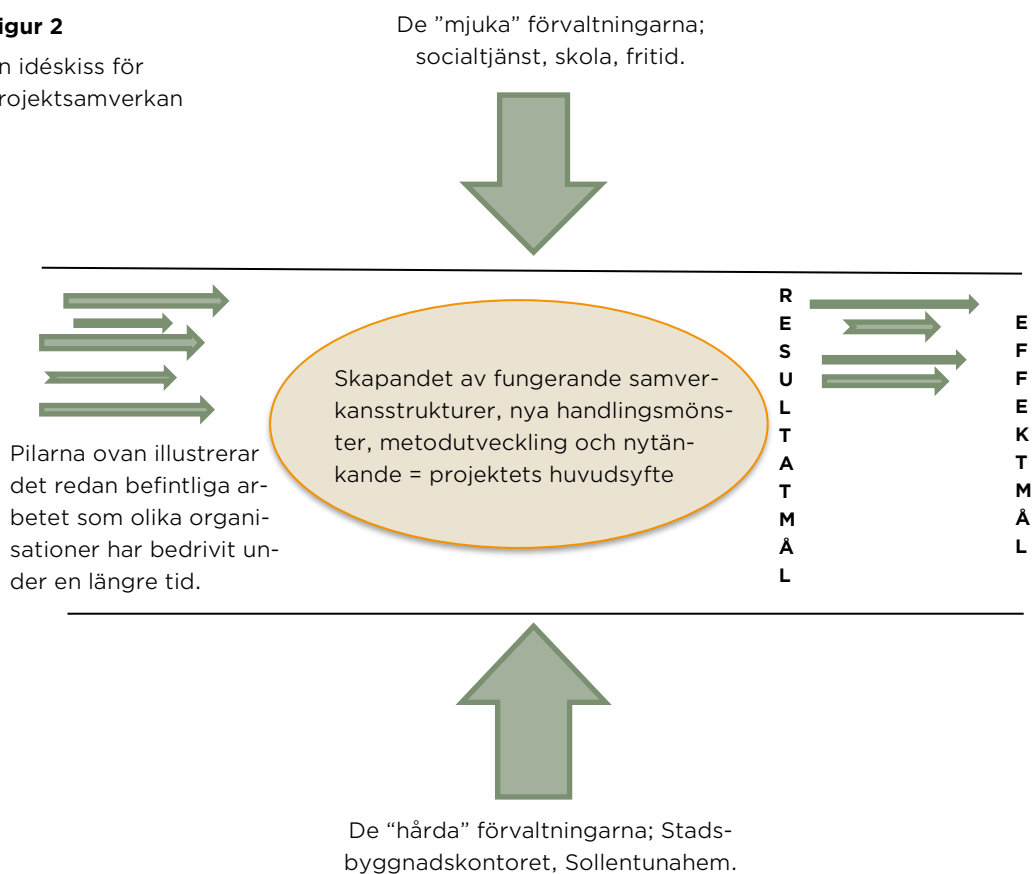

En idéskiss för projektsamverkan

Samverkan är ett nyckelbegrepp i projektet och återfinns i flera områden. Både den ursprungliga projektplanen och EST-modellen bygger på att olika förvaltningar och huvudmän samarbetar i ett *gemensamt projektarbete* för att skapa trygghet. Två former för mål anges: *resultatmål* och *effektmål*. Resultatmålen anger de önskade direkta resultaten av de *aktiviteter* som genomförs inom ett projekt. Effektmål är de mål som anger *önskade förändringar* på sikt: vilka förändringar har skett som en följd av projektet. Resultatmålen är centrala och viktiga, men olika projekt har ofta de satta effektmålen som ett huvudmål. I figur 3 illustreras hur projektets olika huvudmän samlas i det som utgör projektets huvudsyfte: att skapa nya fungerande samverkansstrukturer, handlingsmönster och metodutveckling. Modellen fungerar som en idéskiss för följeforskningen.

Figur 2

En idéskiss för projektsamverkan

I rapporten har följande *delmål* eller *resultatmål* i enlighet med rapportens syfte undersökts:

1. Förstärka fritidsgårdarna
2. Stoppa rekryteringen till kriminella grupper
3. Öka föräldraengagemanget
4. Förstärka tryggheten i boende- och utemiljöer
5. Öka den polisiära närvaron

EST – en samverkansmodell för trygghetsarbete

EST (Effektiv Samordning för Trygghet) är en samverkansmodell som syftar till att utveckla en lokalt anpassad och förankrad arbetsmetodik som ska bidra till att skapa ett långsiktigt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete i socialt utsatta områden. Modellen har utvecklats mellan Örebro kommun, polis, Örebro Bostäder, Brottsförebyggande rådet och Örebro universitet. EST bygger på ett kunskapsbaserat synsätt och aktuell forskning kring trygghetsskapande åtgärder och insatser och ska vara en hjälp i arbetet med att analysera oroskapande skeenden och händelser i den offentliga miljön. Utifrån dessa analyser ska kommunen kunna förebygga otrygghet genom tidiga insatser. Arbetsmetoden beskrivs på följande sätt:

Syftet med EST är att effektivisera det kunskapsbaserade situationellt trygghetsskapande arbetet som polis, kommun och andra aktörer utför. Genom att man samverkar kring dessa frågor på ett strukturerat sätt och tillsammans genomför informationsinsamling och analys av lägesbilden, prioriterar och genomför insatser samt följer upp det utförda arbetet kan syftet uppfyllas. Målet är att användandet av arbetsmetoden ska öka tryggheten i det offentliga rummet. Mer specifikt är målet med metoden att minska och förebygga otrygghet genom tidiga insatser när problem uppstår eller är på väg att kunna hända. (BRÅ 2016, s. 5)

Embrace är det verktyg eller digitala system som används för att rapportera in händelser och spara informationen. Embrace är en förkortning för *Evidence-based methodology for better structured analysis of crime, safety and follow-up of interventions*.

Den forskningsmässiga anknytningen bygger i grunden på tre olika teorier kring människors upplevda otrygghet, respektive trygghet i omgivningen: 1) *The Disorder/Incivilities Hypothesis* beskriver hur människors känsla av otrygghet beror både fysisk och social

oordning i närmiljön.² 2) *Threatening and Safe Environments Theories* hävdar att det i tillägg till den sociala ordningen handlar om att olika platser kan upplevas som attraktiva för brottslighet. Det kan handla om mörka obelysta områden, övervuxen växtlighet eller översiktliga områden. 3) *Signal Crimes Perspective*, hävdar att otrygghet i någon mån är kontextuell. Ett brotts karaktär, i vilket sammanhang det inträffar och vem som tolkar situationen eller händelsen har en avgörande betydelse för upplevd otrygghet (Doran och Burgess 2012). EST möjliggör skapandet av en gemensam lägesbild för de deltagande organisationerna, där även medborgarnas egna uppfattningar om behov och problem ska tas tillvara.

Metodologisk ansats

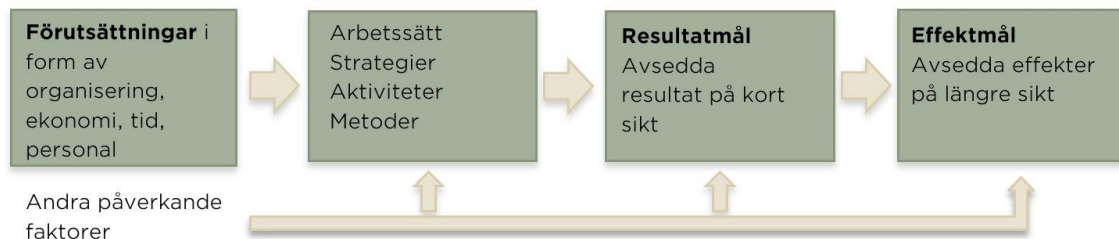
Det fanns från projektets sida önskemål om en nära samverkan mellan forskare och de aktörer som berörs av projektet. FoU Nordväst föreslog en interaktiv ansats med utgångspunkt i en följeforskningsmodell där det är möjligt att löpande utvärdera och komma med input i form av forskningsstöd och kommentarer kring utvecklingen av projektet. Följeforskning benämns också som *lärande utvärdering*, vilket i grunden innebär ett *gemensamt kunskapande* mellan de aktörer som är berörda, olika professionella yrkesutövare och forskare och i det här fallet även Sollentuna kommuns innevånare. Utgångspunkten är att man i samverkan skapar en gemensam uppfattning om hur man på bästa sätt ska uppnå önskade förändringar och målsättningar. Det innebär således att även forskningsplanens hur-fråga – *Hur vi bäst metodiskt går tillväga?* ges utrymme att successivt växa fram. Som tidigare framgått ändrades följeforskningens syfte och frågeställningar i början på hösten 2017, men de ändringar som gjordes var inte av den karaktären att den påverkat det metodologiska tillvägagångssättet i följeforskningen.

För att förtydliga projektets arbete och målsättning, och därmed ringa in forskningens *vad-fråga* – *Vad ska studeras?* valdes en strategisk utgångspunkt i en programlogik. Kortfattat innebär det att strukturera arbetet utifrån följande modell:

² Kallas även "Broken Windowsteorin"

Figur 3

Modell för följeforskningen

Följeforskningens tre faser

Följeforskningen delades i tre faser: 1) kartläggnings- och kunskapsutvecklingsfas (intern process) med fokus på metod, samverkan och regelbunden återkoppling av insamlat material, 2) uppföljning och verksamhetsutveckling (extern process) med fokus på förändrade handlingsmönster och projektets samhällspåverkan, och 3) sammanställning av slutlig utvärdering. Dessa faser utgör även strukturen i följande resultatkapitel.

Fas 1 operationaliserades utifrån följande punkter:

- Granska projektets upplägg, syfte och mål redan från projektets tillkomst
- Granska projektets finansiering och resurssatsningar
- Följa och granska projektets övergripande strategi tillsammans med projektägare, styrgrupp och projektledare genom att delta i möten där planer utvecklas och konkretiseras
- Intervjua nyckelpersoner
- Granska de olika aktörernas motivation för deltagande i projektet genom att undersöka vilket intresse dessa har för samverkan och metodutveckling

Fas 2 hade följande punkter som grund:

- Granska olika arbetsgruppers/enheters metod/strategival utifrån forskning och projektets egna målsättningar
- Undersöka om projektets övergripande mål har ändrat arbetsätt och rutiner
- Skaffa en bild av hur olika aktörer samverkar och aktörernas synpunkter på andra aktörers samverkansförmågor
- Granska hur aktörerna tar till vara andra aktörers unika och säregna kompetenser?

- (Utifrån befintlig forskning) undersöka och granska de faktiska aktiviteter som äger rum inom projektets ramar

Denna fas kan beskrivas som den fas som handlar om strategier, arbetssätt och metoder; dvs. en fas med fokus på vad som faktiskt görs inom projektets ramar, hur man samverkar och vilka insatser/åtgärder som sätts in.

Fas 3 hade projektets slutrapport i fokus:

- Projektets utveckling och progression
- Resultatmål; avsedda resultat på kortare sikt
- Effektmål; avsedda effekter på lång sikt
- Var framgångsresultaten tack vare projektet (beroende på projektets metoder) eller trots projektet?
- Metod- och strategibeskrivningar, strategier för implementering av framgångsfaktorerna

Utvärdering för verksamhet- och kunskapsutveckling

Kortfattat kan begreppet *utvärdering* definieras som att bedöma värdet av en företeelse, som exempelvis värdet av ett genomfört projekt, program eller utbildning. Det behövs en metodologisk kompetens för att kunna mäta företeelsen och det krävs att utvärderingen tolkar och kritiskt värderar företeelsen utifrån vissa kriterier. En utvärdering värderar således resultatet av en förändring i form av förändrat beteende eller förståelse hos en individ eller ett organisationssätt att fungera (Avby, 2018a). Vedung (1998) hävdar att studier eller utvärderingar i huvudsak utförs i antingen *kontrollerande, främjande eller kunskapsutvecklande syfte*.

I FoU Nordvästs förslag till utvärderingsdesign var verksamhetsutveckling ett centralt område och att studien skulle utformas på ett sådant sätt att den löpande genererade kunskap av praktisk relevans, dvs användbar och nyttig kunskap. Beskrivningen kan hänföras till utvärdering i enlighet med ett kunskapsutvecklande syfte (Vedung 1998). Utvärderingar sker ofta efter att ett projekt eller en verksamhet har avslutats (s.k. summativ utvärdering), men när det gäller följeforskning sker utvärderingen löpande i form av både muntlig och skriftlig återkoppling (s.k. formativ utvärdering) och slutrapporten färdigställs med projektets avslutande.

Om följeforskning

Följeforskning är inget nytt fenomen, utan benämns också för *lärande utvärdering*, *formativ utvärdering*, *genomförandevärdering* eller *deltagarbaserad forskning*. En gemensam faktor är att denna form av utvärdering kombinerar handling, d.v.s. det som sker i exempelvis ett projekt, med reflektion av det som sker. På så vis skapas goda förutsättningar för lärande och utveckling av användbar kunskap. Ett övergripande mål med följeforskning är helt enkelt att skapa goda förutsättningar för ett kontinuerligt lärande i verksamheten. Att löpande återföra resultatet till praktiken blir en central fråga för att forskningen ska ha en praktisk betydelse (Avby 2018b).

Att forska praktiktäna gör att forskaren inte bara kan stå vid sidan av, utan måste engagera sig i de processer som studeras (Avby 2018b). De data som samlas in kan presenteras i kvalitativa (ord) eller kvantitativa (siffror) termer, men oavsett behöver den analyseras och tolkas (Sandahl och Petersson 2018). Ett särskilt kännetecken för följeforskning är att de som genomför projektet arbetar tillsammans med forskaren för att just analysera och tolka kunskap som synliggörs för att försöka komma fram till gemensamma uppfattningar om hur man på bästa sätt kan nå önskade förändringar eller målsättningar.

Det finns inte några absoluta modeller för deltagarbaserad forskning, tillvägagångssättet är beroende av de speciella förhållanden som råder inom det specifika forskningsområdet. Centralt är att forskningen skall vara till nytta för de organisationer eller grupper som deltar. Kunskap är enligt Starrin *någoting som fördjupas och berikas samt görs mer socialt när det skapas kollektivt – tillsammans med människor i grupp, på arbetsplatser eller i det lokala samhället* (Starrin 2007, s 173).

Trots den kritik som har riktats mot metoden för att forskaren kommer för nära det som skall undersökas, förklarar Starrin (a.a.) att deltagarbaserad forskning kan skydda forskaren från att dra förhastade slutsatser och förenklade tolkningar. Jämfört med mer traditionell forskning blir kunskapen direkt applicerbar i verksamheten och kan vägleda de vägval man tar:

Mycket forskning och även traditionella utvärderingar spelar liten eller ingen roll i styrning och utveckling av olika program och projekt, eftersom dessa följer sitt eget tempo. I verkligheten uppstår problem plötsligt eller genom att man undan för undan ser att en utvecklingsinriktning i ett projekt måste ändras eftersom det går i fel riktning (Brulin 2008, s. 11).

Följeforskning kräver att utvärderingens intressenter betraktar en utredare som en kritiskt reflekterande person. Parterna har olika roller: de professionella ansvarar för verksamhetsutveckling och forskaren fungerar processtödjande och bidrar med ett kritiskt perspektiv för förbättringar (Avby 2018b, s. 248). Både beställaren och de som är föremål för en utvärdering måste därför ha en grundläggande tilltro till att utvärderaren vet vad hen gör. Under en följeforskningsprocess ges de deltagande aktörerna möjligheten att både granska och värdera följeforskarnas arbete och därigenom ges de möjligheter att påverka

arbetet. Forskare och deltagare reflekterar kontinuerligt över vad som har uppnåtts; det som inte fungerar kan ändras, framgångsfaktorer kan identifieras. Verksamheten kan ändras, revideras eller läggas ner. En ny struktur följs av nya handlingsmönster som i sin tur skall observeras. Det kan tyckas vara en enkel modell, men verkligheten är så mångfacetterat och komplicerat att även enkla modeller är svåra att genomföra i praktiken. Det handlar dels om att skapa kunskaper kring verksamhetens praktik, de sociala strukturer som omger verksamheten och styr den, medarbetarnas kunskapsnivåer och de egna (medarbetarnas/brukarnas) förutsättningar. Tillsammans bildar dessa komponenter en medveten process för att tillsammans skapa verktyg för att handskas med den samma.

Sahlin-Andersson (1989) beskriver sambandet mellan ett samverkansprojekts officiella syfte och de motiv som olika medaktörer kan ha i projektet utan att dessa motiv är synliga i officiella dokument eller målformuleringar. Dessa syften eller mål är vad hon kallar *outtalade* eller *osynliga* mål (a.a. s. 245–246). Det är relativt väldokumenterat att projektutvärderare tenderar att undvika att beskriva måloppfyllelse. Gerholm (1985) går så långt som att hävda att en utvärderings främsta syfte är att legitimera ett projekt och därigenom kunna motivera nya anslag. Har man därför inte nått upp till de uppsatta målen (kvantitativa mål) finns det en tendens till att betona andra, kanske uttalade mål (ofta av mer kvalitativ karaktär).

Trygghetsprojektet och vald ansats

Förändringsprocesser tar sin utgångspunkt i en önskan om en utvecklad praktik inom ett givet område när det traditionella tillvägagångssättet inom området behöver utvecklas och/eller förändras (Vedung 1998). När en verksamhet eller projekt således prövar nya metoder eller praktiker studeras både förändringsprocessen i sig och de konsekvenser det får. Det upplägg som är att föredra för att mäta effekter av ett förändringsarbete måste avgöras från fall till fall, beroende dels av vad som är praktiskt möjligt, dels av vilka frågor som ska besvaras. I trygghetsprojektet har strukturella villkor och dess inverkan tagits upp för diskussion med projektansvariga. Slutligen har projektets framgångsfaktorer studerats för att kunna bidra till vidare utveckling av arbetet på sikt (effektmål).

Det kan ha funnits en medvetenhet redan vid projektets inledning att det inte var möjligt/realistiskt att sätta upp kvantitativa mål som *x antal boende i Tureberg skall efter projektets slut uppleva ökad trygghet i sina boenden*. Avsaknaden av tydliga rent kvantitativa mål för projektet gör att det blir de kvalitativa målen som kan komma att styra; som exempelvis *minska människors upplevda oro*. Kvalitativa mål innebär tolkningar, något som kan skapa oklarheter i forskningsprocessen om de inte utgår från tydliga kriterier. Vad är till exempel innebörden av att *minska människors upplevda oro*? Hur mätbart är det? Samtidigt är det just detta som är viktigt att kunna observera eller se – det är kanske de osynliga målen som är de viktigaste. Framgångsfaktorerna i ett projekt är kanske det som inte syns vid

första anblicken och då är det av vikt att följeforskningen tar fram de sidor vid projekten som är *osynliga*.

I ramen för slutrapporten har kvantitativa mål (olika sociala indikatorer) som exempelvis kriminalstatistik, skolresultat och inkomstnivåer från områdena studerats. Vidare har enkätundersökningar med medborgarna kring upplevd otrygghet innan projektets tillkomst och efter projektets avslutning studerats.

Under följeforskningsprocessen har valts att använda en rad datainsamlingsmetoder, som presenteras senare i rapporten, men kortfattat har data samlats in genom:

- Intervjuer med för projektet centrala personer vid olika tidpunkter; så som representanter för olika organisationer, medarbetare, socialsekreterare och andra kommunanställda
- Studier av diskussioner på sociala medier
- Regelbundet deltagande i projektets styrgrupp
- Deltagande i olika workshops och metodseminarier

_Tidigare forskning och teoretiska perspektiv

Kapitlet inleds med den definition av *projekt* som har valts för rapporten. Sedan följer några kortare definitioner av *sociala risker*, *social oro* och *trygghet*. Andra begrepp som redovisas för är *utsatta bostadsområden*, *social hållbarhet* och *social kontroll*.

Därefter behandlas samverkan utifrån olika teoretiska perspektiv: förutsättningar för samverkan, nyttan av samverkan, organisatoriska och strukturella hinder för en effektiv samverkan, organisatoriska mellanrum som effekt av bristande samverkan och slutligen domäntänkande och domänkonflikter.

Vad är ett projekt?

Ett projekt är ett uppdrag som inte ingår i en organisations ordinarie verksamhet utan utförs av en tillfällig arbetsorganisation. Projektet har ett i förväg bestämt mål som bör vara klart definierade för att kunna följas upp. Projekt utförs under ledning av en projektledare och med en given resursram i form av exempelvis människor, pengar, material eller lokaler (Gerholm 1985). Själva projektorganisationen och dess medlemmar ska sättas samman av olika personer som uppstår de expertkunskaper som behövs för att svara upp mot uppdragets mål. De viktigaste funktionerna eller uppgifterna är styrning, ledning och ägarskap, där Brulin och Svensson (2016) särskilt markerar vikten av ett *aktivt ägarskap*:

Med ett aktivt ägarskap menar vi förekomsten av starka aktörer som kan skapa förutsättningar för att ett projekt drivs framåt och som ser till att resultaten tas om hand och blir till långsiktigt hållbara effekter (ibid., s. 283).

Projektledarens uppgift är i huvudsak att genomföra, kontrollera och avlämna projektet. Uppdraget som projektledare innebär att leda och fördela arbetet enligt projektplanen, koordinera projektets olika delar och kunna hantera konflikter och motivera projektdeltagarna. En förutsättning för att projektledaren ska kunna lyckas är att hen har ett tydligt uppdrag och ett tydligt mandat från uppdragsgivarna. I mandatet ska projektledarens befogenheter tydliggöras och konkretiseras. En annan grundförutsättning är att deltagarna i

ett projekt är *projekttrogna*, det vill säga att projektets mål är överordnade den egna basorganisationens mål. En förutsättning för det är att projektet är väl förankrad hos samtliga huvudmän eller projektdeltagare (Macheridis 2009, Åhlfeldt 2017).

Sociala risker och social oro

Sociala risker kan definieras brett för att inkludera socialt orsakade händelser, beteenden eller tillstånd men också för att nå bakomliggande orsaker:

Sociala risker uppkommer från negativa sociala förhållanden som antingen beror på samhällets utformning eller specifika händelser som utlöser ett för samhället negativt beteende. Sociala risker påverkar det som uppfattas som värdefullt i samhället, vilket kan vara individens trygghet eller våra demokratiska rättigheter (Västra Götalands län 2013, s. 2)

Trygghet

Trygghet är ett komplext begrepp som beskriver känslor snarare än faktiska förhållanden. Trygghet är mer än enbart motsatsen till otrygghet. Det är något som speglas i varje individs egen upplevelse av säkerhet som i sin tur beror på individens sociala position, bostadsområde och tidigare erfarenheter. Känslor av trygghet bygger också på varianter av riskuppfattningar (Litzén 2006). En persons upplevelse av sårbarhet är centralt, liksom hans uppfattning av vilka konsekvenser ett brott skulle innebära. Sociologen Anthony Giddens (1991) använder begreppet *ontologisk trygghet*, som handlar om en ofta omedvetet emotionell upplevelse av att det råder en förstälilig ordning i de skeenden som en individ utsätts för under livet. För att inte stark oro ska uppstå hos en person är det viktigt att både individen och dennes omgivning uppträder på ett sätt som skapar tillit hos berörda för att i sin tur möjliggöra social interaktion (Andersson, Bråmås & Hogdal, 2007)³. Råder det omvända, såsom brist på mötesplatser och gemensamma intressen mellan olika grupper, kan istället otrygghet breda ut sig.

Trygghet har i den föreliggande rapporten definierats som en subjektiv upplevelse som kan mätas både affektivt och kognitivt. Tryggheten kan kopplas till konkreta fenomen eller

³ Social integration syftar i rapporten till relationer mellan människor och umgängesmonster.

händelser (som för kriminalitet i ett bostadsområde), men den kan också bestå av en specifik känsla av oro både för den egna personen eller för andra personer (Gabriel & Greve 2003).

Utsatta bostadsområden

Den allmänna debatten kring Sveriges *utsatta bostadsområden* kopplas ofta samman med begrepp som *riskområden*, *no-go zoner* och *problemområden*. Här har vi valt att använda polisens olika definitioner av utsatta bostadsområden: *utsatt område*, *riskområde* och *särskilt utsatt område*. De i Sverige identifierade⁴ områden har bedömts och kategoriserats utifrån tre olika kriterier:

- De boendes benägenhet att delta i rättsprocessen
- Polisens möjlighet att utföra sitt uppdrag
- Eventuella parallella samhällsstrukturer

Utifrån dessa kriterier har polisen valt följande definitioner (Polisen 2015):

Ett **utsatt område** är geografiskt avgränsat och karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Inverkan är snarare knutet till den sociala kontexten i området än de kriminellas utstuderade vilja att ta makten och kontrollera lokalsamhället. Läget anses allvarligt.

Ett **riskområde** kännetecknas av att det befinner sig i riskzonen att bli ett särskilt utsatt område. Något eller några av de fastställda kriterierna saknas. Läget anses alarmerande.

Ett **särskilt utsatt område** kännetecknas av en social problematik och kriminell närvaro som lett till en utbredd obenägenhet att delta i rättsprocessen och svårigheter för polisen att fullgöra sitt uppdrag. Läget anses vara akut.

Tureberg har karakteriserats som ett *riskområde*, Edsberg som ett *utsatt område*. Ur polisiär synpunkt är brottsligheten central i bedömningarna av olika områden, men rapporten visar också att brottsligheten kan kopplas till socioekonomisk utsatthet, hög arbetslöshet, låga inkomster och trångboddhet.

Polisens (2015) rapport kring utsatta områden ger en översiktlig och tydlig bild av vilka bostadsområden som är mest utsatta och hur kriminaliteten ser ut i områdena. Här ges ingen uttömmande beskrivning av rapporten, men en viktig slutsats kan vara värd att notera:

⁴ I allt rör det sig om 65 olika områden 30 juni 2017

Flertalet av riskfaktorerna ligger bortom polisens kontroll såsom exempelvis välfärdssystemens tillstånd, arbetslöshet, etnisk segregation, stigmatisering och trångboddhet. Däremot kan polisen spela en roll när det gäller upplevelsen eller känslan av situationen. Dessutom kan polisen agera för att minska rädslan samt öka tilliten, sammanhållningen och den kollektiva förmågan. Om polisen tillsammans med andra aktörer kan uppnå ett ökat förtroende för myndigheter samt en ökad förmåga hos lokalsamhället att hantera uppkomna problem är det inte orimligt att anta att utsatta bostadsområden kan minska betydligt (Polisen 2015, s. 3).

Citatet beskriver polisens centrala roll i ett trygghetsskapande arbete, men också att endast polisiära insatser inte tillräckligt. Det är de samlade insatserna från många aktörer som på sikt kan ge resultat och det är viktigt att förstå att även i de områden som av polisen beskrivs som särskilt utsatta finns inte kriminaliteten överallt:

När det gäller till exempel otrygghet eller brottslighet är det sällan som hela bostadsområden präglas på samma sätt. Vanligt är att det snarare handlar om specifika platser, gårdar eller gator där problemen är tydligast koncentrerade, och dessa platser påverkar sedan utomstående eller medias beskrivning på hela bostadsområdet (Polisen 2015, s.10).

För den mer hårdföra kriminaliteten så som grov narkotikahandel, gängkriminalitet, mord och utpressning är det nödvändigt med mer större och starkare polisiära resurser, metoder och tillvägagångssätt. Vad polis och myndigheter på lokal nivå kan bidra med är att skapa tillit till offentliga myndigheter och till att förhindra rekrytering till kriminella verksamheter. I arbetet på nationell nivå ingår möjligen åtgärder för att förhindra rekrytering till terroristgrupper (resandeproblematiken)⁵.

Vårt bostadsområde symboliserar en del av vår identitet

Frågan om orsaker till förekomsten av normbrytande beteende har lett forskningen till att söka svar på såväl individ-, familj-, områdes- och samhällsnivå. Det finns en forskningsmässig konsensus om att alla nivåer samspekar när det gäller att förklara varför människor

⁵ Begreppet är möjligen lite olyckligt vald. Det för tankarna in på romska ”resande”, vilket det definitivt inte har någonting med att göra.

bryter mot det omgivande samhällets normer och varför vissa typer av normbrott är mer förekommande än andra. Inom sociologisk och kriminologisk forskning befinner sig analysen ofta på grupp- och samhällsnivå och normbrott förklaras då utifrån vilka sociala strukturer som bidrar till att stävja respektive underblåsa normbrytande handlingar. Strukturella förhållanden kan handla om de boendes socioekonomiska status, etnisk heterogenitet, strukturell rasism eller omsättning av bosatta (*residential mobility*) (Shaw & McKay 1942/1969; Sampson och Groves 1989) något som också framgår av Polisens rapport. Orsaker till ett normbrytande beteende kan också förstås på individnivå och genom individens samspel med det omgivande samhället. (Klefbeck & Ogden, 2003). Normbrytande beteende kan ses som en konsekvens av hur risk- och skyddsfaktorer i barn och ungdomars närmiljö inverkar en individs möjlighet att utvecklas positivt (ibid.).

NOA:s rapport visar vidare att det finns en rädsla (faktisk eller upplevd) hos boende i så kallade utsatta områden (NOA, 2015). Denna rädsla sprider sig samtidigt till samhället i övrigt, bl.a. till andra aktörer som media, polisen, socialtjänsten eller arbetsgivare något som skapar en misstänksamhet mot boenden i dessa områden. Denna misstänksamhet, eller vad Alm och Brännström (2011) kallar en territoriell stigmatiseringsprocess, kan bidra till social exkludering. Stigmatiseringsprocessen präglar i sin tur de boende och det egna självförtroendet och uppfattningen av sig själva som samhällsmedborgare (a.a.). En människas bostadsområde blir därigenom en viktig faktor i andras förståelse av vem personen är, vilka egenskaper och förmågor hen har och hur hen uppfattar sig själv. Det blir en del av ett gemensamt *socialt kapital* (Öhlund 2009) som kan ha stor betydelse för den sociala hållbarheten i ett bostadsområde.

Social hållbarhet

Social hållbarhet handlar om människors sociala rättigheter, individuella behov och välbefinnande. Vissa delar av den sociala hållbarhetsdimensionen kan kvantifieras, så som boendesituation, tillgång till information eller utsatthet i form av exempelvis tillgång till eller brist på ekonomiska resurser; andra delar är av mer kvalitativ karaktär; så som subjektiva upplevelser av samhälleliga fenomen. Studier visar att det är nödvändigt med koordinerade och samlade insatser från flera samhällsaktörer som olika myndigheter och representanter från det civila samhället; ideella organisationer, moskéer, kyrkor eller andra för att komma tillrätta med problem i utsatta områden och skapa social hållbarhet (Lahti Edmark, 2004, Gerell & Kronkvist 2016, Ohmer et.al. 2016) Det räcker således inte med enbart polisiära insatser. Den definition av social hållbarhet som speglas i Sollentuna kommuns trygghetsstrategi (2015) baseras på Folkhälsomyndighetens (2014) definition:

Ett socialt hållbart samhälle (ett resilient samhälle) tål påfrestningar, är anpassningsbart och förändringsbenäget. Ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

Social kontroll

Det socialt hållbara samhället är beroende av det finns kontrollerande mekanismer av människors handlingar. En hypotes är att förmågan till social kontroll är beroende av förekomsten av lokala strukturer för att uppnå gemensamma värderingar inom ett givet område (Sampson & Groves, 1989). Social kontroll kan kopplas till förekomsten av och beroendeförhållanden mellan informella och formella nätverk inom bostadsområdet, och vid den av kollektiv tillsyn som de boende riktar mot lokala problem, t.ex. otrygghet, brott och förseelser. Leech (2016) framhåller att *informell social kontroll* handlar om de boendes förmåga att reglera beteenden inom grannskapet. Förekomsten av informell social kontroll innefattar både villigheten att ha tillsyn över och ingripa i problembeteenden och förmågan att förebygga problem. Begreppet inrymmer en *kollektiv förmåga* (Gerell & Kronkvist, 2016; Sampson et al., 1997; Sampson, 2012) som är beroende av närvaro av både formell och informell social kontroll. Den informella kontrollen kan dock användas av till exempel kriminella nätverk för att skydda pågående kriminalitet, vilket kan vara en bidragande orsak till den tystnadskultur som kan råda i ett område. Informell social kontroll kan inte omedelbart ses som något positivt, kontrollens kvalitet är helt beroende av det innehåll den har. De ideella organisationerna kan spela en viktig roll i sammanhanget om tillfälle ges. Samhällsarbete är inriktad mot på att få invånare i ett lokalsamhälle att övervinna sina egendefinierade problem. Detta kan göras genom att initiera eller medverka till att realisera arbete med grupper och organisationer och medverka till att öka solidaritet mellan grupper och därigenom främja medborgarnas handlingskapacitet (Turunen 2004). Centralt i ett samhällsarbete är att arbeta mot normbrytande beteende exempelvis i utsatta boendemiljöer.

Samverkan

Samverkan är ett mångtydigt fenomen (Axelsson & Bihari Axelsson, 2007, Eliasson, 2009). Danermark (2003) definierar samverkan som medvetna och målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra, i en klart avgränsad grupp avseende ett bestämt problem

och syfte. Vidare inrymmer samverkan att specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper tillförs en uppgift som man gemensamt har att genomföra (SOU 2006). Ett samverkansprojekt handlar om att:

... flera huvudmän med skilda professioner som eftersträvar att organisera en verksamhet genom olika resursinsatser. Det innebär förhandlingar och överenskommelser om hur projekten ska reglera tillträdet för brukare, ordningen för beslutsfattande och vilka resurser som ska användas. Varje profession går in i samverkansprojekten med skilda förutsättningar och föreställningar om genomförande och resultat, vilket kräver att aktörerna genom förhandling, kompromisser och anpassning konstruerar gemensamma gränser och gränsorganisationer (Löfström 2013, s.59).

Varför samverka? Möjligheter och hinder

Ett huvudsyfte med att samverka är att antingen främja stordriftsfördelar eller ge den egna organisationen *kompletteringsfördelar*. Stordriftsfördelarna vid samverkan är att man kan kapa kostnaderna för den egna organisationen. Kompletteringsfördelarna handlar om att olika parter kan bidra med olika resurser, som exempelvis ekonomiska resurser, kunskapsresurser eller personella sådana vilket gynnar verksamheten i form av bättre resultat (Anell & Mattisson, 2009; Patel et al., 2012). Det centrala vid samverkan är att de deltagande organisationerna är upplever att det finns vinster i att samverka. Om en verksamhet upplever att den egna verksamheten måste förändras eller blir tvungen att offra delar av den egna verksamheten ökar kraven på att projektet ska ge ett mervärde som är större än uppoffringarna, vilket kan vara ett hinder för samverkan (Anell & Mattisson, 2009).

De egna verksamhetsmålen och samverkansmålen bör vara någorlunda samstämmiga för att främja en god samverkan. Om det trots allt skulle finnas stora skillnader mellan olika aktörers mål och syften för samverkan så måste dessa tydliggöras. Vidare bör det finnas en tydlig arbetsfördelning mellan parterna för att förhindra dubbelarbete. En viss stabilitet i deltagande organisationer eller verksamheter krävs för att förhindra att exempelvis interna stridigheter sprider sig till de andra parterna och skapar otrygghet (Anell & Mattisson 2009). Forskning visar att konkurrens mellan professioner riskerar att försvåra samverkan (Löfström, 2001, Grape, 2015) och det är därför viktigt att medlemmarna i projektet har kunskap om samverkande professioners kunskaper, förståelse och tolkningar av olika fenomen. Det handlar också om olika aktörers formella och informella organisationsstrukturer och värderingar kring sin profession och yrkesstoltheter.

Danemark, Germundsson och Englund (2013) har utvecklat ett verktyg för att följa upp samverkan över organisations- och professionsgränser. Instrumentet utgår från tre dimensioner: 1) organisation, 2) delade perspektiv och 3) regler och regleringar. Regler och

regleringar handlar om ansvar, beslutsfattande, överenskommelser och ekonomisk kontroll. Delade perspektiv handlar om själva arbetet och omfattar vikten av att alla *talar samma språk*, gemensam metodutveckling och tydliga ansvarsförhållanden. Organisationsdimensionen handlar bl.a. om att formulera gemensamma mål och fördela arbetsuppgifter deltagarna emellan, hur dokumentation av projektet genomförs och hur projektet ska organiseras.

Samverkan - en framgångsfaktor i samhällsarbete och samhällsprojekt

Nätverksbyggande är centralt i samhällsarbete och i olika samhällsprojekt, eftersom verklighetens problembilder är så komplicerad och mångfacetterad att det är omöjligt för en enskild organisation att kunna vrida en negativ utveckling åt rätt håll (Denvall 2014). Även om en specifik organisation har ett huvudansvar eller är projektägare så är det nödvändigt att tillföra kunskap från andra deltagare för att kunna handskas med problemet. Genom olika nätverk är det möjligt att tillföra kompletterande kunskaper, se problembilder ur nya synvinklar och skapa nya möjliga verktyg eller strategier för handling. Denvall hävdar att dagens sociala utmaningar är så stora att de stora samhällsorganen är beroende av varandra för att kunna operera effektivt. För att kunna bedriva ett fungerande samhällsarbete måste socialtjänsten samverka eller interagera med andra samhällsaktörer för att kunna lyckas, så som polis, skola eller ideella organisationer⁶. En väl utvecklad samverkan är inte enkel (Hörnemalm, 2008) trots att samverkan förknippas med effektivitet, socialt ansvar och rationalitet.

Faktorer som ligger i vägen för en utvecklad samverkan mellan organisationer är olika uppfattningar kring mål, strategier och inte minst bristen av samsyn på problemens karaktär (Seppänen, Mäkelä, Luokkala & Virrantaus, 2013). En lösning är att söka skapa stabila och välorganiserade strukturer (Denvall 2014) genom tydliga avtal, gemensamma utbildningsinsatser, forskning och inte minst en uppriktig vilja från de olika kontrahenternas sida att delfinansiera verksamheterna. Denvall (a.a.) betonar även vikten av en tydlig koordination av olika insatser mellan olika inblandade organisationer i samhällsarbetet. För att åstadkomma detta krävs ett fritt informationsflöde mellan parterna och att organisationerna arbetar för att nå de gemensamma målen och inte har egna agendor för sitt agerande. Koordineringen kan ske informellt, men en för stor frihet för de enskilda parterna kan resultera i att man får konkurrerande verksamheter, meningsskiljaktigheter mellan de olika organisationerna och i slutändan ett havererat projekt. Denvall (a.a.) gör gällande att tydliga kontrakt eller avtal är nödvändiga för att motverka en sådan utveckling, men påpekar

⁶ Här görs en tydlig åtskillnad mellan samarbete och samverkan. Samarbete görs i vardagen exempelvis mellan personal inom samma organisation. Samverkan sker mellan olika huvudmän (socialtjänst, psykiatri etc.).

samtidigt att informella system kan skapa kreativitet och nytänkande. Hinder för ett relativt fritt flöde av information kan vara handla om olika sekretessregler; det är exempelvis svårt för det polisiära arbetet om spaningsinformation blir allmänt känd. Det kan vara svårt för fältassistenter att ange småkriminella ungdomar för polis och myndigheter vilket skulle göra det svårt för assistenterna att skapa relationer till ungdomar. Det samma gäller även för ideella verksamheter, föreningar eller liknande. Även inom samma myndighet kan det finnas starka skäl för att upprätthålla en hög grad av sekretess. Centralt i detta är hur man samverkar.

För att kunna uppnå en för alla parter nyttig samverkan behöver samtliga intressenter uppleva att det finns vinster med samverkan, vare sig det handlar om ekonomiska vinster eller kvalitetsvinster. Trots ett rikt utbud av studier kring samverkan handlar merparten om olika samverkansbehov (Löfström 2013). Studier om *hur* man samverkar och vilka metoder eller tillvägagångssätt som används är mer sparsamt förekommande (a.a.).

Organisatoriska mellanrum som effekt av bristande samverkan

Betoningen av samverkan har satts i motsats till ideologin som dag är bärande för människovårdande organisationer; tanken om att man kan nå effektivitet genom att dela upp, skapa enheter och dra upp gränser mot angränsande verksamheter eller organisationer (Axelsson och Bihari 2007, Thyrstrup 2014). Innanför gränserna finns de olika organisationernas uppdrag och det som inte passar in förskjuts till andra organisationer och deras uppdragsgränser. Det som hamnar utanför är undantagen och det är just undantagen som återfinns i de *organisatoriska mellanrummen*:

Ett organisatoriskt mellanrum uppstår när en persons, grupps eller organisations ansvar, befogenheter, ambitioner, kompetens, information etcetera tar slut utan att någon annan persons, grupps eller organisations tar vid. Det uppstår ett glapp, ett mellanrum i väven av hur saker och ting har organiserats. I ett sådant mellanrum kan människor, frågor och problem hamna. Ingen kanske ens ser dem, eller om de gör det vet de inte riktigt om det tillhör ens ansvar att agera eller hur (Thyrstrup 2014, s. 37).

När ett mellanrum väl har identifierats och försökts åtgärdas blir lösningen att skapa en ny enhet. För att markera sig måste en ny enhet skapa gränser för vilka personer eller verksamheter som är enhetens målgrupp. De som inte anses vara målgrupp och hamnar utanför kan också ha stora behov, vilket accentuerar behovet för nya verksamheter som i sin tur skapar nya utanförskap.

Vad är problemet när välfärdsstaten inte uppnår den kvalitet som är önskvärd utifrån de medel och de resurser som allokeras till välfärdsstatens olika aktörer och organisationer? Thyrstrup hävdar att det finns tre vanligt förekommande förklaringar till välfärdsstatens kris. Den första och kanske oftast förekommande förklaringen är att det saknas resurser. Om det vore så enkelt vore lösningen att tillföra mer pengar till välfärdsstatens or-

ganisationer, men riktigt så enkelt är det inte. Förklaringen förskjuter problemet till politikens sfär och politiserar det som i själva verket kan vara ett organisatoriskt problem snarare än ett politisk-ekonomiskt.

Den andra förklaringen handlar om övergripande organisatoriska eller institutionella förutsättningar. Men om det enbart handlade om att reformera eller omorganisera de stora aktörerna blir frågan enligt vilken modell och här blir debatten infekterat rent ideologiskt. Det räcker att nämna frågan om man ska tillåta vinster i välfärden innan debatten blir både hetsig och infekterat. Det handlar dessutom om: *frågor som incitament, företagsamhet och innovationsförmåga och inte minst konkurrens som utvecklingsmotor* (a.a., s. 14). Thyrstrup tar bland annat upp husläkarreformen och vårdvalen inom sjukvården som exempel på ideologiskt laddade reformer. Den tredje problemförklaringen som Thyrstrup lyfter utgår från att de olika verksamheterna inom välfärdsområdet är ineffektivt organiserad. Denna förklaring har fått relativt stort genomslag i debatten inte minst i kölvattnet av implementeringen av *NPM-system* som köp/sälj-modeller och skiljet mellan utredningar och insatser inom socialtjänsten. Thyrstrup hävdar dock att det är i *välfärdsservicens vardag* saker måste göras på andra sätt framöver. Nyckeln till att låsa upp välfärdsstatens kris är samverkan - den är nödvändig, men svår att få till stånd. Det som sker och görs i vardagen inom de människovårdande institutionerna är det Thyrstrup väljer att kalla *värdeskapandet* i välfärden. Det görs genom att länka olika vardagsaktiviteter som utförs av olika professioner och verksamheter till varandra (jmf med Hörngren 2011 och Swärd m.fl. 2013). Samtidigt är en ytterligare effekt av NPM att olika former av ansvar, men inte befogenheter, flyttas ner i organisationerna vilket får till följd att professionernas möjlighet att samverka kan begränsas (Axelsson & Bihari 2007).

Domäntänkande och domänkonflikter

Nyinstitutionell organisationsteori tar upp begreppet organisatoriska fält som kan ses som ett avgränsat utrymme där olika aktörer ägnar sig åt liknande verksamheter: exempelvis social barnavård eller LSS-handläggning (di Maggio & Powell 1991). Inom olika organisatoriska fält existerar verksamhetsdomäner och dessa verksamheter har olika anspråk vad gäller vad de ska göra, på vilka sätt och med vilken budget. Domänanspråk är kopplade till institutionella logiker (kulturella, materiella och symboliska) och styr hur verksamheter är organiserade och agerar. När olika aktörer gör anspråk på samma verksamhetsdomän uppstår *domänkonflikter*, där man kämpar om utrymmen när det gäller personalresurser, personal och liknande. Domänkonflikter uppstår dessutom när ingen aktör gör anspråk på en verksamhetsdomän, vilket gör att organisatoriska mellanrum uppstår (se tidigare avsnitt). Hög domänkonsensus innebär en hög grad av samverkan, samtidigt som samverkan är absolut nödvändigt för ett effektivt arbete kring strukturella samhällsförhållanden; samhällsarbete eller community work.

_Resultat

Fas 1: Våren 2017

Under våren 2017 var följeforskningen inriktad mot att följa trygghetsprojektets planering, syfte och mål. Projektets övergripande strategi, finansiering och resurssatsningar uppmärksammades, men också aktörernas förståelse och drivkraft att genomföra projektet. Resultatet i denna fas bygger på 15 intervjuer med projektets nyckelaktörer, deltagande i en större workshop och olika former av projektdokumentation (ex. mötesprotokoll, policydokument, förstudier eller studentstudier). Dessutom har stadsbyggnadskontorets rapporter till KLK varit en källa till förståelse för arbetet med delmål 4.

I Fas 1 redovisas också en netnografisk studie och intervjuer kring upplevd social oro som gjordes med boende i området.

Upplägg, syfte och mål vid projektets tillkomst, finansiering och resursallokering

Hösten 2016 och våren 2017 präglades av en omfattande verksamhet som betraktat utifrån kanske kan uppfattas som något förvirrande, vilket gör att tillkomsten och organiserandet av projektet behöver förtydligas. Inledningsvis beskrevs projektets start ha sin utgångspunkt i den allt ökande upplevelsen av otrygghet i Tureberg och i Edsberg. I båda områdena fanns uppgifter om kriminella nätverk, narkotikaförsäljning och ungdomar med ett hotfullt beteende. I en gemensam lokal lägesbild från november 2016 konstaterades att en återkommande faktor är:

... ungdomars inblandning kopplat till otrygghet i flera avseenden: dels kan grupper av ungdomar skapa otrygghetskänslor i det offentliga rummet, dels förekommer rapporter om att ungdomar rekryteras av kriminella nätverk för att delta i narkotikaförsäljning och annan brottslig verksamhet (framtagen gemensam lägesbild inför samverkansöverenskommelsen mellan Sollentuna kommun och Polisen, 2016).

Det skapades ett särskilt fokus på ungdomar som möjligen gjort att en del andra aspekter, som exempelvis frågor kring arbetslöshet, den svarta bostadsmarknaden och trångboddheten i områdena hamnade lite i skymundan. Ungefär samtidigt som denna lokala lägesbild presenterades fastställde Sollentuna kommun och Polismyndigheten, Region Stockholm en avsiktsförklaring som innehöll villkor och förutsättningar för samverkan mellan parterna.

Kommuninnevånarna kom att lära känna avsiktsförklaringen i form av ett medborgarlöfte: *Polisen och Sollentuna kommun kommer under 2017 särskilt fokusera på att tillsammans arbeta för en tryggare miljö främst i kommundelarna Tureberg och Edsberg* (Sollentuna kommun och Polisen 2017).

En arbetsplan för trygghetsarbetet togs snabbt fram av kommunledningskontoret och en ny projektmedarbetare med ansvar för delmål 1–3 anställdes under mars månad. Arbetsplanen presenterade tre huvudspår:

- 1) påbörja organiserandet av ett samverkansarbete mellan bostadsbolaget Sollentunahem, kommunen (inklusive skolan) och polisen, bilda arbetsgrupper och planera arbetet.
- 2) genomföra boendeintervjuer, brukarmedverkan, enkäter och brukarundersökningar för att kartlägga medborgarnas upplevde otrygghet samt undersöka befintliga aktiviteter som kunde relateras till ett trygghetsskapande arbete.
- 3) kartlägga områdena, omvärldsbevakning och undersöka olika sociala indikationer såsom skolresultat, brottsstatistik, boendesituation och deltagande på arbetsmarknaden.

Samtidigt blev kommunen part av det utvecklingsprojekt som Nationella BRÅ hade initierat och som senare blev insteget till användningen av EST.

Det var en mycket ambitiös start på projektet och mycket beslutades på relativt kort tid, men det dröjde innan arbetet fick genomslag. Arbetsplanen var omfattande och projektledaren för delmål 1–3 anställdes inte förrän i mars samtidigt som arbetet visade sig svårt att organisera (se figur 2). En bidragande orsak till svårigheterna att hitta en bra organisation var att det redan innan projektets tillkomst genomfördes ett antal olika insatser som var inriktat mot trygghetsarbetet, insatser som grannsamverkan, bostadsbolagets trygghetsarbete, nattvandrarverksamhet, fältarbetare, fritidsverksamhet, polisens kontaktskapande insatser och inte att förglömma stadsbyggnadskontorets insatser för att skapa en trygg miljö. Hur alla dessa aktiviteter och personalgrupper skulle samlas under ett gemensamt paraply, samordnas och effektiviseras blev en central fråga för projektet framledes. Projektledningen lade ner ett omfattande arbete under våren 2017. Med facit i hand lades här grunden till EST-samarbetet. Det saknades en samlad bild av projektets styrning och ägarskap, vilket aktörerna återkommande berörde som en central fråga i projektet: Vem hade rätt att fatta beslut om vad? Eller krävdes konsensus bland alla aktörerna innan beslut om konkreta åtgärder kunde fattas? Däremot har syftet med projektet varit klart och tydligt från inledningen av projektet och fram tills skrivande stund: *Att utveckla ett lokalt arbete som integrerar ett händelseinriktat arbete med ett långsiktigt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete.*

Vad gällde finansiering och resursallokering var grundtanken att projektet skulle finansieras inom respektive aktörs befintliga ekonomiska ramar. Bakom upplägget låg sannolikt

en tanke om att samverkan skulle leda till att kommunens resurser kunde användas på ett mer effektivt sätt.

Under våren 2017 var följeforskningen inte till fullo integrerat i projektet, bland annat deltog följeforskarna inte i det planeringsarbete som utfördes annat än i de planeringsmöten som kommunen genomförde med Nationella BRÅ inför införandet av EST (det första under november 2016). Det var därför svårt att på ett för följeforskningen tillfredsställande sätt kunna följa och granska projektets övergripande strategi tillsammans med projektägare, styrgrupp och projektledare, vilket ledde till att våren 2017 i huvudsak ägnades åt att på behörig distans öka förståelsen för projektets varande och aktörernas insikter och förväntningar på projektet (se sidan 11).

Projektets olika huvudaktörer om projektet våren 2017

Intervjuerna med projektets centrala aktörer (Sollentunahem, Socialkontoret, Socialkontorets projektledare, Polisen och Stadsbyggnadskontoret) presenteras på en aggregerad nivå och innehåller inga citat eller annan information som går att härleda till specifika personer. Intervjuerna utgick från följande frågeguide (som kan knytas till följeforskningens grundläggande frågeställningar):

- Vilka förväntningar har informanterna på projektet?
- Hur ser de på projektets organisering?
- Vilka möjliga strategier bör väljas för projektet?
- Hur kan just den egna organisationen bidra till projektet?
- Hur ser de på samverkan och möjligheterna för samverkan?

Resultatet visar att de intervjuade var eniga om att ökad samverkan mellan de olika aktörerna var en förutsättning för att öka tryggheten i Tureberg och Edsberg. Det arbete som hitintills beskrivs relatera till ett trygghetsskapande arbete bedöms inte som tillräckligt. Under flera års tid har olika aktörer aktivt arbetat för att göra Sollentuna till en bra och trygg kommun att bo i och var för sig beskriver de hur de genomfört olika trygghetsskapande åtgärder. Befintliga och genomförda aktiviteter tenderar att ske som del av organisationernas vanliga verksamhet, men intervjuerna ger oss inga svar på frågan om hur dessa aktiviteter och åtgärder samlas inom projektets ram.

De intervjuade ställde relativt stora förväntningar på vad projektet skulle kunna leda till. Vidare framhölls en önskan om att ta fram en aktuell nulägesbild för att kunna greppa problemens omfattning och karaktär (detta blev så småningom möjligt tack vara EST och Embrace). De intervjuade ansåg dessutom att projektet delvis skulle ses som ett metodutvecklingsprojekt och att kommunikationen mellan de olika aktörerna bedömdes vara en central aspekt för att få projektet att fungera. Enighet rådde också om att det tillsammans med den grova kriminaliteten var *ungdomar* som stod i fokus för den existerande sociala oron. Med denna koncentration på ungdomar och organiserad kriminalitet kom polisens

roll i arbetet att bli ett centralt tema. Domängränser diskuterades, exempelvis frågan när ska polisen gå in och när tar socialtjänsten ansvaret?

Följaktligen visar inte intervjuerna på delade gemensamma grundtankar kring projektet (exempelvis rörande vilken samsyn man inom projektet har på behovet av åtgärder och hur de ska genomföras). Alla de intervjuade påpekade att det var svårt att operationalisera målen för projektet. Det innebär att trots att målen till synes var tydliga, förblev tillvägagångssättet för att uppnå målen otydligare. Här är det på sin plats att markera att intervjuerna gjordes under uppbyggnadsskedet av projektet och måste således förstås utifrån den situation aktörerna befann sig i våren 2017. Önskemål om att projektet skulle lägga fokus på organisationsformer, samverkan och struktur i ett uppbyggnadsskede lyftes av de intervjuade. Vidare aktualiserades avsaknaden av en naturlig koppling mellan de olika aktörerna och deras delmål samt behov av en tydligare beskrivning av effekt- och resultatmål och ett tydliggörande av hur dessa mål skulle operationaliseras.

Vad göra? Strategier och metoder

Under intervjuerna framkom många idéer, men de flesta saknade förslag till hur de skulle genomföras. Med vetskap om att intervjuerna genomfördes i ett tidigt skede är det kanske mycket att förvänta sig att alla föreslagna förslag till åtgärder var grundligt genomtänkta. Här har därför enbart tagits med förslag som antingen genomförts på en senare tidpunkt i projektet eller förslag som skulle kunna vara aktuella.

Bland förslagen fanns utbildningsinsatser riktade mot fältare och ungdomsgårdspersonal och satsningar på skolan. Intervjuerna visade att det fanns en gemensam uppfattning om att man borde lägga vikt vid att arbeta fram och införa rutiner som fungerar på längre sikt. Det handlade om frågor som hur upprätthåller vi de åtgärder där man når synbara resultat som del i en struktur? Hur gör ett projekt för att *få in civilsamhället* eller *öka samverkan mellan skola och socialtjänst*? Flera förslag till konkreta åtgärder lyftes också under intervjuerna, så som gemensamma trygghetsvandringar och samverkansavtalet mellan polisen och kommunen.

Svårigheter som inte alltid syns

Rubriken kan verka kryptisk men handlar om vilka strukturella förutsättningar projektet byggde på och hur samverkan skulle äga rum, exempelvis frågor kring olika verksamhetsdomäner. Vem driver vilka frågor? Vilka hinder finns kring sekretessregler informationsutbyte mellan olika huvudmän? Vem har rätt att besluta om insatser eller hur delegeras vilket ansvar till vem?

De intervjuade lyfte frågor om effektutvärderingar av de olika åtgärderna och svårigheterna kring bedömningar av vilka åtgärder som påverkar vad i ett trygghetsarbete, bristen på dokumentation av åtgärder och insatser och projektorganisationen. Flera pekade på

att det fanns behov av insatser från andra aktörer än de som var aktivt involverade i projektet det civila samhället, barn- och ungdomspsykiatri, de lokala företagen, idrottsförvaltningen, biblioteket, de ideella organisationerna, eldsjälarna och det lokala affärlivet.

De intervjuade var dessutom inte tillfreds med organiseringen av projektet. Det fanns olika förslag till möjliga åtgärder, men brist på förslag till hur man skulle kunna genomföra dessa. De mest centrala temana var dock mandatfrågan i projektledningsgruppen; ingick rätt personer och vem eller vilka äger rätten att besluta om vad.

Workshopen i april 2017 för projektmål 1-3

I april 2017 genomfördes SOK en workshop i syfte att lägga grunden till ett tydligare innehåll i projektets delmål 1-3. Sammanställningen av workshopens innehåll gjordes av den nytillsatta projektledaren för projektmål 1-3 och där framgår tydligt att det var svårt att verkligen kunna ge förslag till operationalisering av goda exempel eller möjliga tillvägagångssätt i projektet. Det är självfallet viktigt att *lyfta fram goda exempel, skapa samsyn, bilda team* eller *skapa en trygg miljö som utvecklar* men om man inte samtidigt hittar aktiviteter som verkligen bidrar till att *skapa samsyn* blir det inte heller något faktiskt innehåll i form av praktiskt handlande. *Kvalitativ verksamhet som möter behoven* är ett exempel – vad är *behoven* och vad är en *kvalitativ verksamhet*?

Mycket av de synpunkter som togs upp under workshopen var gemensamt för de tre delmålen. Diskussionerna tenderade att definiera oroligheterna i områdena som *ungdomsproblem*, när trygghet eller upplevt otrygghet handlar om en lång rad andra frågor så som organiserad kriminalitet, socialt utanförskapet och segregation, bostadspolitik och arbetsmarknadspolitik. Dessa strukturella problem kan lätt förvandlas till ett problem där en relativt liten grupp med kriminella ungdomar eller ungdomar som ligger i farozonen för ett icke-socialt beteende skulle kunna göras till målgrupp för projektets insatser.

Att det var just ungdomar som stod i fokus på workshopen framgick när de konkreta förslag som trots allt fanns beskrevs. Under delmål 1 fanns önskemål/förslag/krav från workshopen att fritidsgårdarna skulle ha en gemensam huvudman och att man såg till att personalen kompetensförstärktes genom gemensamma utbildningsinsatser och tillförsel av spetskompetens från andra yrkesgrupper, exempelvis socionomer. Genom att satsa på en gemensam huvudman förväntades att utvecklingen av en gemensam värdegrund för arbetet skulle kunna utvecklas.

Skolan fick en framträdande roll vid workshopen, där skolan sågs som den starkaste skyddsfaktorn i barn och ungas liv och där det lades ett relativt stort ansvar på skolan att dels skapa en *meningsfull och kvalitativ fritid som kan konkurrera med de kriminella* – något som sannolikt är lättare att säga än att genomföra. Av mer konkreta åtgärder fanns det en önskan om att *återuppliva* områdesbaserade programgrupper med *operativ inriktning*. En programgrupp skulle då kunna bestå av representanter från skola, fritid, polis, fältarbetare, socialsekreterare som arbetar inom området så att *alla ficklampor* skulle kunna riktas mot samma punkt vid upptäckten av unga som är i en kriminell riskzon.

Följande punktlista sammanfattar några utmärkande aspekter av projektet som framkommit ur intervjuerna och workshopen:

- *Gemensam hög ambition.* Aktörerna hade stora förväntningar på projektet och uttryckte tydligt behovet av ökad samverkan och bättre kommunikation mellan projektets olika deltagare för att skapa en gemensam nulägesbild kring åtgärdsbehov och genomförande av aktiviteter. Dock var mandatfrågan en fråga som det inte fanns någon konsensus kring.
- *Otydlig målbild.* Var projektet initierat som ett säkerhetsarbete eller ett förebyggande arbete? Polisens roll i projektet problematiserades utifrån projektets huvudsakliga fokus, vilket det rådde en osäkerhet kring.
- *Otydlig koppling mellan delmål.* I projektet fanns inte (eller tydliggjordes inte) en naturlig koppling mellan de olika programområdena och deras delmål.
- *Strategier behövde konkretiseras.* Projektet sågs delvis som ett metodutvecklingsprojekt där de långsiktiga målen tenderade att vara viktigare än kortsiktiga resultat. Aktörerna eftersökte därför en tydligare beskrivning av effekt- och resultatmål samt ett tydliggörande av hur dessa mål skulle operationaliseras.

Upplevd social oro – Netnografisk studie

För att beskriva den upplevda social oro som fanns bland de boende i Tureberg och i Edsberg valdes att studera de sociala interaktioner och diskussioner som ägde rum i Sollentuna kommuns och Sollentunahems digitala diskussionsforum *Sollentunatipset!* Informationen samlades in under våren och resultatet presenterades i en rapport (Begner & Svendsen 2017) under hösten 2017.

Forumet *Sollentunatipset!* startades i slutet av 2013 och dess syfte beskrivs nedan av gruppen själv:

Här samlas vi och tipsar om platser eller berättar någon nyhet eller om något som händer i Sollentuna! Det kan vara kultur, någon verksamhet som har öppet hus, föreläsningar, sportevenemang, insamlingar eller annat som är intressant för Sollentunabor (Hämtat 2017-02-06).

Syftet med studien var att se hur oro och trygghet diskuterades, vilka aktörer var och hur oron kunde hanteras genom medlemmarna i forumet. För att få fram relevanta inlägg användes sökorden: Edsberg, Tureberg, oro, oroligheter, trygg, otrygg, trygghet, otrygghet, polis, kommun, soc. (socialtjänsten), socialtjänst, brott, brottslighet, kriminalitet, skottlossning, pistol, kniv, ungdomar, gäng och gängkriminalitet.

Rapporten i sin helhet finns att ladda ner på fou-nordvast.se, men det huvudsakliga resultatet speglar samhället i stort, inklusive dess förekomst av olika åsikter om hur olika

samhällsfenomen ska förstås eller tolkas. Ett resultat som särskilt bör uppmärksammas är den positiva bild som medlemmarna hade av polisens arbete och den något mer negativa bilden av kommunens insatser inom området. Trots att bilden av Tureberg och Edsberg som problemområden kan vara överdriven, fanns (och finns) idag en konstruerad/skapad bild av områdena som reproduceras både i media och hos allmänheten. Bland deltagarna fanns en bred enighet om problemens omfattning och karaktär, medan oenigheten handlade om bakomliggande orsaker och vad som behövde göras med störande, mopedåkning, gängkriminalitet, narkotikahantering och hotande ungdomar. Det varierade mellan förståelse för mångas utsatthet och krav på hårda tag, rena rasistiska kommentarer och önskemål om mer resurser till områdena.

Resultatet av studien visar att *det verkliga livet* och *det digitala livet* på nätet är en del av samma helhet. Livet på nätet är integrerat med vad som sker ute i områdena. Gruppen hade (och har) ett trygghetsskapande syfte genom att deltagarna kan varna varandra för olämpliga miljöer eller komma med olika tips till varandra. Det finns en potential för projektet att mer aktivt använda den information som kommer fram än det möjligtvis görs i dag. Hur kan digitala medier användas för att påverka och förändra negativa bilder av ungdomar och kommunen?

Ytterligare kompletterande undersökningar gjordes av studenter på termin tre vid Socialhögskolan i Stockholm. Intervjuer genomfördes med socialarbetare som arbetade med försörjningsstöd och social barnavård i områdena samt med näringsidkare i områdena, Hyresgästföreningen, trygghetsvärdar inom Sollentunahem, kommunens fältarbetare och forskolepersonal i området. Sammantaget intervjuades 19 personer genom individuella intervjuer som sammanställdes i en mindre delstudie. Resultat av intervjuerna visar på ett antal olika uppfattningar av Tureberg. Några av de intervjuade anser att det är ett tryggt område, att de inte är oroliga att utsättas för brott och att Tureberg inte är värre än andra platser. Andra boende säger att de trivs men kan samtidigt måla upp en bild av ett område med egna lagar, en omfattande gängkriminalitet, skott som ekar i natten och 12-åringar som säljer narkotika och går med pistoler.

De intervjuade tar också upp otrygghetens orsaker. En sak är den omfattande flyttningen inom området och den följande trångboddheten och osäkerheten om vem ens nya grannar är. De är oroliga för att föräldrar verkar ha svårt att fostra sina barn och att samhället i någon mån håller på att abdikera.

Ett sammantaget resultat från de tre studentrapporterna är engagemanget som finns hos de som bor i områdena, men att det efterfrågas fler aktiviteter, mer polisiär närvaro och att kommunen tar ett större ansvar för både upprustning av området, skadegörelse och fritidsverksamheter. De intervjuade uttryckte en önskan om att de ideella organisationerna bör vara mer involverade i arbetet och att de boende måste höras om deras uppfattningar kring möjliga insatser. De tycker också att de investeringar i områdena som görs ska motsvara medborgarnas önskemål och förväntningar; skall trygghetsskapande åtgärder lyckas måste man ta de boende i området på allvar och få de aktivt i trygghetsarbetet.

I studentrapporten har också flera fritidsledare intervjuats. De förmedlar en tro på möjlig förändring, att det är nödvändigt att särskilja beteenden från människan och de betonar vikten av att se bortom förutfattade meningar kring ungdomars handlingar.

Delmål 4: Stadsbyggnadskontoret

Initialt var Stadsbyggnadskontoret en tydlig aktör i trygghetsarbetet, men under våren blev de allt osynligare projektet. Det betyder inte att de inte var aktiva i kommunens trygghetsarbete och i delmål 4. 2017-03-30 avrapporterades delmål 4 med en tydlig beskrivning av konkreta åtgärder och syfte, en tydlig tidsplan och beskrivning av olika aktörer/nyckelpersoners ansvarsområden samt vem som skulle göra vad⁷. Åtgärderna som beskrevs omfattade bl.a. trygghetsvandringar i syfte att inspektera den fysiska miljön och definitioner av ansvarsgränser för städning och skötsel.

Stadsbyggnadskontoret har vidtagit olika ansträngningar för att skapa dialog med medborgarna, som exempelvis den medborgardialog om Malmparken som gjordes 2016 visar prov på (KLK 2016-12-09). Malmparken ska bli Sollentunas framtida stadspark och i skrivande stund när arbetet med parken är i gång visar projektplanerna att många av de önskemål som framkom från dialogen har tagits i beaktande. Sammantaget inkom 3659 synpunkter under Dialogen som mynnade ut i två huvudsakliga teman: *Plats för möten* och *Platser för barn*.

Fas 1: Hösten 2017

Datainsamlingen hösten 2017 bestod av ytterligare intervjuer med projektets nyckelaktörer, men till största del hämtas data från det praktiska och strategiska arbetet genom att regelbundet medverka och dokumentera möten i *Samverkan Ungdom*. BRÅ-seminariet bidrog till att fördjupa förståelsen av projektets utveckling. Hösten 2017 präglades av arbetet med implementeringen av EST bland de berörda aktörerna och upphandlingen av EM-BRACE-systemet inleddes under oktober månad.

Arbetsprocesser och samverkan

Under hösten anordnades två möten av stor betydelse för det fortsatte trygghetsarbetet. Det första var BRÅ-seminariet 13–15 september och det andra ett möte i *Samverkan Ungdom* i början av november. BRÅ-seminariet kom att bli den verkliga startpunkten för EST-

⁷ Sollentuna kommun, 2019-03-30: Rapportering av delmål 4 inom ramen för projekt Samverkan Tureberg och Edsberg

arbetet där projektorganisationen och dess olika aktörer fick möjlighet att grundligt ta del av andra kommuners erfarenheter. Till seminariet hade projektgruppen förberett olika presentationer av det arbete som ditintills hade genomförts inom ramen för trygghetsarbetet och olika planer för arbetet framåt inom EST-arbetet. En närmare beskrivning av BRÅ-seminariet är inte möjligt inom ramarna för denna slutrapport, men kommande möte i *Samverkan Ungdom* utgick i stor utsträckning från de erfarenheter som BRÅ-seminariet gav. BRÅ-seminariet blev den första genomgång av hur långt projektet hade kommit i sin måluppfyllelse och synliggjorde det praktiska arbetet på ett tydligt och systematiskt sätt. Introduktionen av EST hjälpte till att tydligare fokusera samverkansmodeller och arbetsprocesser, eftersom EST-modellen baseras på gemensamma informationsinsamlingar och analyser. Analyserna bidrar därmed till att prioritera och genomföra (samverkande) adekvata insatser som är möjliga att följa upp.

Figur 4

Flödesschema - inrapportering av händelser inom EST-arbetet

Som del av implementeringen av EST krävdes ett omfattande utbildningsprogram för de som skulle rapportera in händelser i systemet. Utbildningsprogrammet skulle vända sig till en rad olika verksamhetsområden och personer: skolor, fastighetsförvaltare, fritidsgårdspersonal, bevakningsbolaget NOKAS, polisen i lokalpolisområde Sollentuna, lokala BRÅ, kommundirektören, administrativa chefer och projektledningen. Följeforskare var med vid ett av utbildningstillfällena, vilket uppfattades skapa en positiv bild hos deltagarna. Utbildningsprogrammet tog dock mycket tid i anspråk för projektledningen som parallellt hade ett omfattande arbete med upphandling av EMBRACE-systemet, något som var nödvändigt för att på ett systematiskt sätt kunna bearbeta och analysera inkommen information. Parallellt med utbildningssatsningen och upphandlingen pågick dessutom ett omfattande förankringsarbete hos politiker, förvaltningschefer och centrala beslutsfattare i alla berörda organisationer och verksamheter.

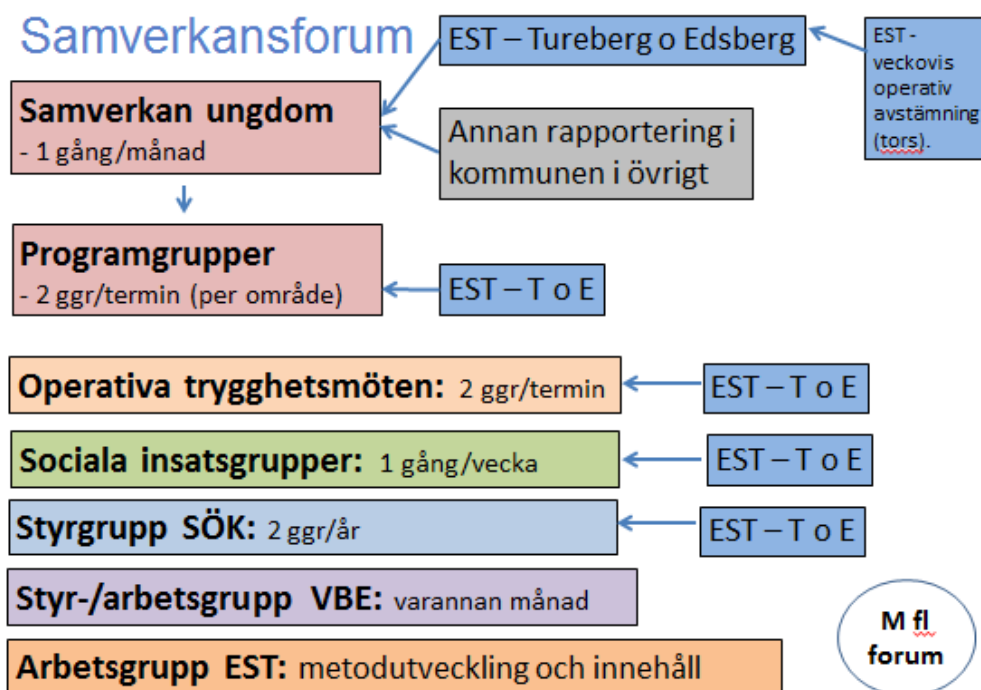
EST-arbetet uppfattades positivt av kommunens olika förvaltningar, Sollentunahem och polisen i lokalpolisområde Sollentuna. Fritidspersonal, områdets väktare, Sollentunahems anställda och polisen upplevde att EST satte fokus på trygghetsarbetet och att kommunen tog situationen på allvar, men att det kunde bli ökat fokus på de negativa händelser som skett i ett område som i sin tur kunde påverka verksamheterna. De första orsaksanalyserna för Tureberg och Edsberg kunde genomföras och krävde i viss utsträckning att organiseringen av arbetet justerades. Det fanns ett antal forum som på olika sätt var kopplade till trygghetsfrågorna, men som opererade utan direkt koppling till EST-arbetet:

En organisationsstruktur behöver tas fram i syfte att åstadkomma ett effektivt trygghetsarbete (enligt EST-modellen), och synka det strategiska (Samverkan Ungdom) med det operativa arbetet på effektivaste sätt. (minnesanteckningar från 2017-11-08)

Organiseringen av det dagliga arbetet har hämtats från minnesanteckningarna och presenteras nedan i figur 5. Utan att i detalj redovisa för de olika grupperna som ingår i strukturen, får figuren tjäna som en illustration på hur svåröverskådlig organiseringen av trygghetsarbetet är.

Figur 5

Organisationsplan
november 2017

Förutom den presenterade organisering av trygghetsarbetet i Sollentuna kommun fanns vid denna tidpunkt ytterligare forum som exempelvis det lokala brottsförebyggande rådet, den politiska ledningsgruppen för förebyggande frågor med därtill hörande styrgrupp och arbetsgrupp och projekt *Samverkan Tureberg och Edsberg* som hade olika arbetsforum. Således arbetade många olika grupperingar med frågor relaterade till det trygghetsskapande arbetet utan inbördes beslutsordning. Det var otydligt vilka forum eller grupper som hade mandat att besluta vad. *Samverkan Ungdom* kunde bara uppfattas som ett samordnande or-

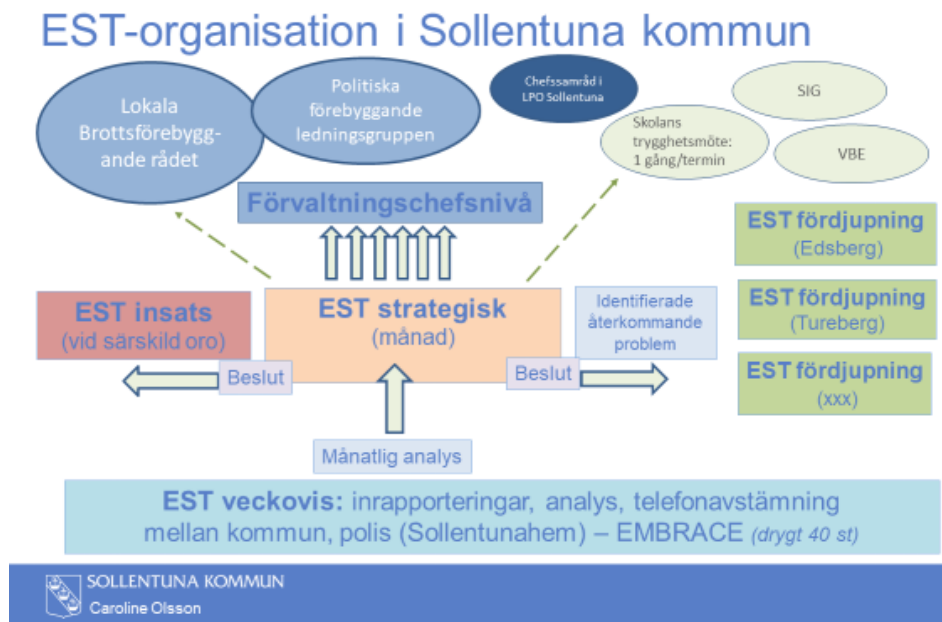
gan och inte ett beslutande. Under hösten blev det alltmer tydligt att EST var en förutsättning för att kunna bedriva ett organiserat arbete och tillförsäkra att viktig information kunde spridas ut i organisationerna.

Hur är EST-organisationen förankrad i Sollentuna kommun?

Som framgår innebar införandet av EST organisatoriska utmaningar. För en utomstående är det inte enkelt att förstå organisationsplanen. Förutom den tidigare presenterade organisationsplanen (Figur 5) figurerar fler organisationsskisser i projektet (se Figur 6, 7 och 8) och bidrar till en ökad komplexitet vilket i sin tur försvårar en samlad bild av hur arbetet egentligen är organiserat. Trots att det kan finnas en intern projektförståelse kan den organisatoriska otydligheten i EST-arbetet försvåra vidare spridning i resten av Sollentuna kommun.

Vid en granskning av de olika organisationsplanerna framträder bristen på tydligt ledar- och ägarskap. *Samverkan Ungdom* och styr- och arbetsgrupper presenteras, men genom att titta på planen framgår inte vem eller vilka som har mandat att fatta beslut om exempelvis samordnade insatser. *Samverkan Ungdom* illustreras som en organiserande princip, men det finns åtminstone sju ytterligare aktörer som sannolikt vill ha gehör för egna synpunkter. På papper framträder en hierarkisk organisationsmodell som samtidigt öppnar för att centrala beslut ska fattas gemensamt och att var och en av de deltagande avdelningarna eller basorganisationer har vetorätt. Om inte vetorätt så kan alla själva bestämma om de vill delta eller inte.

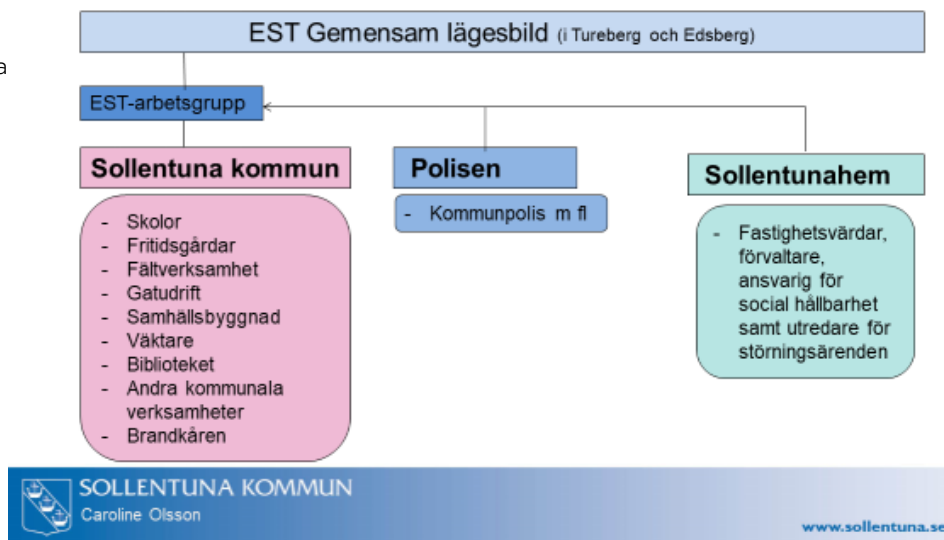
Figur 6
Organisationen av EST (källa: Sollentuna kommun)

Figur 7

Inrapporteringsstruktur, EST (källa: Sollentuna kommun)

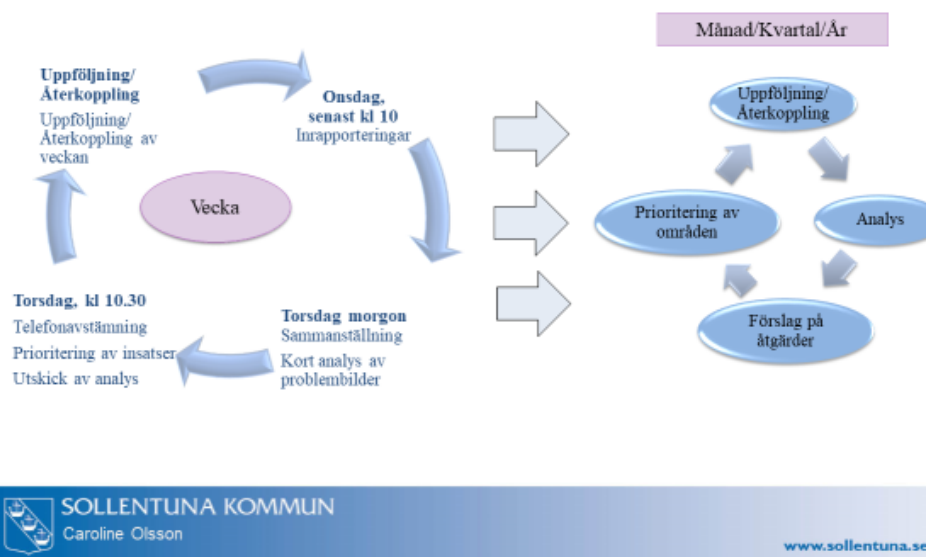
EST-organisation i Sollentuna

Figur 8

EST-processen - projektledningen

Process i EST

EST bygger på händelseinrapporteringsstruktur som går till projektledningen som sammanställer informationen och rapporterar tillbaka till projektets olika aktörer enligt figur 7. Figuren ska förstås nedifrån och uppåt. De olika huvudaktörerna i projektet rapporterar in händelser till EST-arbetsgrupp, som tillsammans skapar en gemensam lägesbild som åter går ut

till de olika delägarna i projektet. Utan ett bättre IT-stöd skulle det bli en näst intill omöjlig uppgift att göra analyser av inrapporteringar från över 40 olika ”inrapportörer”.

Höstens arbete karaktäriserades av en positiv framåtanda hos de olika aktörerna och hos projektledningsgruppen. Trots den positiva tilltron till projektet visar resultatet att det fanns flera obesvarade frågor vid utgången av 2017:

- Organiseringen av arbetet
- Bristen på dokumentation av samverkan av olika åtgärder och insatser
- Mandatfrågan: vem kan besluta om vad
- Hur ser kommunikationen ut inåt i projektet

Fas 2: Våren 2018

Under våren 2018 beslutade KLK att EST också skulle implementeras i de övriga kommundelarna i Sollentuna⁸. Ett förankringsarbete inleddes och nya inrapportörer rekryterades kontinuerligt. Följeforskningen fortsatte däremot att granska implementeringsprocessen av EST i Edsberg och i Tureberg, men fokus lades också på möjliga samverkande insatser och faktiska aktiviteter i dessa kommundelar.

Datainsamlingen har byggt på deltagande i olika mötessammanhang, strategiska möten, studier av organisationsplaner och kortare intervjuer med olika centrala aktörer. Bl.a. genomfördes två intervjuer med representanter för Sollentunahem. Samtidigt tog följeforskaren en mer aktiv del under Samverkan Ungdoms sammanträden, både för informationsinhämtning och för att ställa frågor av strategisk karaktär.

Våren inleddes med en särskild händelse. Det var en rad oroligheter vid pendeltågstationen i Helenelund där både kniv och batong hade använts och där ungdomar som skadats sökte upp ungdomsverksamheten vid Satelliten för att få skydd. Av den senare dokumentationen av de insatser som gjordes går att utläsa att både kommunens säkerhetsavdelning, polisen, barn- och ungdomskontoret, socialtjänsten och fältenheten var involverade. Insatserna gjordes utifrån en gemensam analys av händelsen och följdes därefter av en rad olika insatser som var samordnade mellan de olika inblandade verksamheterna.

Säkerhetsavdelningen gick ut med information till vaktbolag och SL:s trygghetscentral. Socialkontoret fick in orosanmälningar från fältenheten och började arbeta med enskilda involverade ungdomar. Fältenheten fick personalförstärkningar, polisen ökade sin närvaro och prioriterade utredningsarbetet kring händelsen. Skolor och fritidsgårdar informerades. Det fanns en entusiasm kring detta arbete trots att det var en allvarlig händelse och en

⁸ Vid slutsammanställningen av den föreliggande utvärderingsrapporten hade dock inte EST-systematiken införts i övriga kommundelar.

tanke var att detta var åtminstone embryot till en bättre samordning av kommunens resurser i trygghetsarbetet. Problematiken kopplat till denna händelse löstes på ett bra sätt och visade på att olika parter kunde samverka både konstruktivt och effektivt.

Rapportering av delmål 4

Stadsbyggnadskontorets arbete med projektplanen för delmål 4 fortgick i enlighet med de uppsatta målen. I februari gjordes en sammanställning av arbetet fram tills januari 2018. De utmaningar som stadsbyggnadskontoret brottades med handlade delvis om personalomsättning på trafik- och fastighetskontoret som påverkar den kontinuitet som var eftersträvat i arbetet. I arbetet med att hitta trygghetsskapande åtgärder var en del av de strukturella stadsbyggnadsprinciper som identifierats som önskvärda inte utan vidare lät sig implementeras. I ett mejl daterad 2018-03-19 skriver projektledaren för delmål 4 följande: *Detta beror nog främst på att området (Edsberg) har en fysisk struktur som historiskt uppskattats, men som tyvärr inte befördrar den sociala hållbarhet/trygghet i den omfattning som vi eftersträvar.*

Delmål 4 fortlöper vid sidan av det övriga trygghetsarbetet och delprojektledaren deltar inte i Samverkan Ungdoms möten. Möjligen är en orsak att planarbetet är av en sådan praktisk karaktär att det inte riktigt betraktas vara en integrerad part i samverkansarbetet. En invändning är att en av flera innebörder av ett trygghetsarbete är hur *mjuka* och *hårda* förvaltningar samarbetar och samverkar (jfr figur 3) även om projektledaren har regelbundna möten med delar av ledningen för EST.

Fas 3: Höst 2018 – sammanställning av empiriskt material

Hösten 2018 ägnades i huvudsak åt sammanställning och bearbetning av det insamlade empiriska materialet. Dessutom påbörjades och slutfördes arbetet med de sociala indikatorerna. Fyra representanter för ideella organisationer i Tureberg och ett antal boende som ville vara anonyma har intervjuats. Mötena i Samverkan Ungdom har gjort det möjligt att följa projektledningens diskussioner, analyser och förslag till insatser. Analysseminarierna med BRÅ har bidragit till en djupare förståelse för EST.

Trygghetsenkäten

Sommaren 2018 var i trygghetshänseende att betrakta som lugn, det skedde inga allvarligare incidenter. En av flera möjliga förklaringar är att kommunen, tack vara statliga medel,

hade lyckats genomföra en lång rad aktiviteter för Sollentunas ungdomar och när sommaren gick över till höst fanns en försiktig optimism inom projektledningen inför fortsättningen. Under augusti genomfördes en trygghetsenkät riktad till invånarna i Sollentuna inför att en ny samverkansöverenskommelse mellan kommunen och polisen skulle tas fram. Enkäten innehöll frågor om vad som i bred mening var trygghetskapande åtgärder, vad som skapade otrygghet, vilka platser i kommunen som uppfattades som otrygga och vad polisen borde prioritera i sitt arbete. Det inkom över 900 enkätsvar som bearbetades och tematiserades. I huvudsak upplevdes delar av både Tureberg och Edsberg som otrygga platser. De bärande teman var önskan om ökat polisiär närvaro, bättre upplysning av parker, stigar och allmänna utrymmen och mer aktiva insatser mot ungdomar som uppfattades som hotande, ungdomars mopedåkning i områdena, ”trapphäng” och narkotikarelaterad brottslighet. Resultaten av enkäten överensstämde i stort med de resultat som framkom i de studentundersökningar som gjordes under våren 2017. Enkäten gav dock ingen tydlig bild av vad de boende i Tureberg och Edsberg uppfattade och tänkte om sina bostadsområden.

Möten med Samverkan Ungdom

Följeforskaren tog under hösten upp frågor om hur aktörerna bidrog med sin egen professionella kunskap i trygghetsarbetet och hur de enskilde enheterna samverkade med varandra. EST gav de olika aktörerna mycket information om händelser både i Tureberg och i Edsberg. Det kunde exempelvis handla om observationer av trapphäng, rånförsök, narkotikahandel eller hotande maskerade ungdomsgång. Det visade sig däremot svårt att ta fram tillräckligt bra analyser av händelserna som skulle kunna resultera i aktiva insatser. I början på december anordnade BRÅ ett analysseminarium kring narkotikasituationen i Edsberg i centrum, vilket sannolikt kommer att ha positiva effekter på sikt, då projektledningen fick användbara verktyg för ett effektivt analysarbete. Detta återkommer rapporten till i slutanalysen.

Projektprocessen

BRÅ har tagit fram en bedömningsmall för implementeringen av EST (figur 9). Den är konkret, byggt på forskning och är enkel att använda. Vid första genomgången av mallen, i januari 2018, konstaterades att trygghetsarbetet hade nått fas tre. I oktober 2018 bedömdes att implementeringen fortfarande låg i fas tre och att vägen upp till fas fyra var lång, något som också tydliggjordes under BRÅ:s analysseminarium i december 2018. Målen för EST för olika nivåer anges i bedömningsmallen (fas 4).

_ RESULTAT

Figur 9

Bedömningsmall för implementering av kunskapsbaserad samverkan för brottsprevention och trygghetsarbete (EST-processen)

	FAS 1	FAS 2	FAS 3	FAS 4
Övergripande nivå (kommun-, polis- och företagsledning)	Information når inte relevanta övergripande besluts- och samverkansorgan. Levererar information, men inte på ett systematiskt sätt. Samverkansöverenskommelsen vilar på en gemensam lägesbild.	Information från EST-processen når till viss del relevanta övergripande besluts- och samverkansorgan. Används inte för strategiskt beslutsfattande.	Information från EST-processen når relevanta övergripande besluts- och samverkansorgan. Används delvis för strategiskt beslutsfattande.	Information från EST-processen når relevanta övergripande besluts- och samverkansorgan. Används för strategiskt beslutsfattande.
Mellannivå (förvaltning och LPO)	Information når inte relevanta förvaltningsnivåer. Levererar information, men inte på ett systematiskt sätt.	Information från EST-processen når till viss del relevanta övergripande besluts och samverkansorgan. Används inte för strategiskt beslutsfattande. Informationen sprids bara delvis och osystematiskt till berörda verksamheter.	Information från EST-processen når relevanta förvaltningsorgan och används för strategiskt beslutsfattande. Informationen sprids bara delvis och osystematiskt till berörda verksamheter.	Information från EST-processen når relevanta förvaltningsorgan och används för strategiskt beslutsfattande. Informationen sprids systematiskt till berörda verksamheter.
Operativ verksamhetsnivå	Kunskapsbaserad samverkan för brottsprevention och trygghetsarbete (EST-processen) fungerar inte i något moment*.	Kunskapsbaserad samverkan för brottsprevention och trygghetsarbete (EST-processen) fungerar bara avseende något moment	Kunskapsbaserad samverkan för brottsprevention och trygghetsarbete (EST-processen) fungerar i flera moment. Veckovisa nulägesbedömningar (checklistan) omsätts delvis i konkreta insatser.	Kunskapsbaserad samverkan för brottsprevention och trygghetsarbete (EST-processen) fungerar i alla moment. Veckovisa nulägesbedömningar (checklistan) omsätts regelbundet i konkreta insatser.
	Det finns inga eller få samverkansprojekt inom det brottsförebyggande arbetet.	Det finns samverkansprojekt inom det brottsförebyggande arbetet men de är inte samordnade.	Det finns flera samverkansprojekt inom det brottsförebyggande arbetet men de är bara delvis. Samordnade. Behov finns av bättre samordning.	Det finns flera samverkansprojekt inom det brottsförebyggande arbetet och de är väl samordnade.
Planer och organisation	Det finns inga planer eller organisationsförslag för kunskapsbaserad samverkan för brottsprevention och trygghetsarbete (EST-processen).	Det finns en plan och ett organisationsförslag för kunskapsbaserad samverkan för brottsprevention och trygghetsarbete (EST-processen) men är ännu inte införd.	Det finns en plan och ett organisationsförslag för kunskapsbaserad samverkan för brottsprevention och trygghetsarbete (EST-processen) som håller på att införas.	Plan och organisation för kunskapsbaserad samverkan för brottsprevention och trygghetsarbete (EST-processen) är fullt införd.

Sociala Indikatorer

Sociala indikatorer kan beskrivas som sociala förhållanden som vid en helhetsbedömning är betydelsefulla (och i några fall livsavgörande) för en enskild persons liv. I begreppet ingår bland annat befolkningsdemografi, sysselsättning, utbildning och valdeltagande.

Inom forskningen har sociala indikatorer visat sig viktiga för att förklara hur ojämlikhet uppstår och kvarstår över tid. Inom folkhälsovetenskap talar till exempel Phelan och Link (1995) om socioekonomisk status som den främsta anledningen 'the fundamental social cause' till att hälsa fortsatt är ojämlikt fördelat trots att de flesta riskfaktorer och sjukdomar bland resurssvaga grupper minskat under senare decennier. Mirowski och Ross (2005) ser att hela generationer binds samman av deras utbildningsnivå. En högre utbildningsnivå ger en bättre position på arbetsmarknaden, högre inkomster och större möjligheter att skydda sig från framtida ekonomiska problem, vilket motiverar både lång- och kortsiktiga satsningar på skola och utbildning. Pickett och Wilkinson (2015) menar dessutom att om ekonomiska klyftor tillåts växa ökar det sociala avståndet mellan människor, som i sin tur kan skapa psykosocial stress bland de som befinner sig i en låg socioekonomisk position (Deaton, 2002). Att undersöka exempelvis bostadsområden utifrån sociala indikatorer kan därför ge kunskap om den lokala dynamiken och de sociala förhållanden som råder.

Metodproblem

De sociala indikatorerna som valts ut måste tas för vad de är; de ger inga nöjaktiga bilder av Tureberg och Edsberg och kan inte ses som "sanning" i en vidare mening. De indikatorer som tagits upp är av mer generell karaktär som gäller för hela kommunen. Det är exempelvis svårt att relatera en viss kriminalitet till en viss kommun. Det är ett faktum att narkotikahandel är ett problem i både områdena, och det går att konstatera att handel sker från vissa kvarter. Men vilken omfattning handeln har, vem som köper och liknande går inte att kvantifiera eller beskriva utifrån de data som finns tillgängliga inom ramarna för denna rapport. Vidare kan anmäld brottslighet redovisas, men vi vet inte vilka mörkersiffror som finns, särskilt inte när det gäller vardagsbrotten. Det är inte heller möjligt att se om det är boende i områdena som begår brotten eller om det är utifrån kommande. Särskilt problematiskt blir det att urskilja förövare vad gäller inbrott och skadegörelse.

Skolresultat kan urskiljas från enskilda skolor, däremot går det inte att relatera resultaten direkt till ungdomar från Tureberg och Edsberg utan höga kostnader och handpåläggning. Trots begränsningar är det intressant att fördjupa några centrala teman när det gäller de sociala indikatorerna; skolresultaten kan exempelvis ge en fingervisning om det finns behov av särskilda åtgärder i skolorna.

Regeringen gav i juni 2018 Statistiska centralbyrån (SCB) uppdraget att ta fram statistik så att socioekonomiska förhållanden kan redovisas på stads- och kommunalnivå i hela Sverige. Detta som ett underlag för att kunna följa regeringens långsiktiga satsning för att

minska och motverka segregation och utanförskap. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) i form av en delrapport senast den 15 maj 2019 och en slutrapport senast den 16 december 2019. I det fortsatta trygghetsarbetet i Sollentuna kan den statistik som kommer att tas fram vara till stor nytta.

Områdesbeskrivningar Edsberg och Tureberg

Edsberg är ett område med flerfamiljshus norr och söder om Danderydsvägen. Området har ett antal hyresrättshus på Skyttevägen och på Ribbings väg. I Edsberg finns ett antal bostadsrättsföreningar och äldre villaområden. Brf Platån ligger på berget bakom Skyttevägen medan bostadsrättsföreningen Solhjulet ligger bakom Edsbergskyrkan och ner mot Danderydsvägen. Formellt sett heter dessa områden Edsbergs centrum och Östra Edsberg. **Tureberg** ligger centralt inom Sollentuna kommun och är kommunens lokala administrativa och kommersiella centrum. Tureberg delas på mitten av järnvägen. Vid Turebergstorget ligger kommunhuset och köpcentret Sollentuna centrum. I centrumet finns ett stort utbud av kommersiella verksamheter så som banker, affärer, gym, apotek och annat. På andra sidan av järnvägen väster om pendeltågstationen heter området Bagarby. Det domineras av storskalig bebyggelse, i första hand med hyresbostäder samt ett antal bostadsrätter och ett radhusområde. Längs pendeltågslinjen finns en polisstation, häkte och Attunda tingsrätt.

Den ålders- och könsmässiga fördelningen i befolkningen är relativt likvärdig i Tureberg och Edsberg, men med något flera ungdomar i åldrarna 10–19 år. 45 procent av befolkningen i Edsberg är antingen utrikes födda eller födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands, medan motsvarande siffra för Tureberg är 67,5 procent.

Tabell 1

Ålder- och könssammansättning Edsberg och Tureberg 2016-12-31

Ålder	Edsberg			Tureberg		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
0-9	392	376	768	413	397	810
10-14	149	132	281	170	167	337
15-19	148	134	282	190	190	380
20-29	579	619	1 198	592	616	1 208
30-39	582	501	1 083	626	565	1 191
40-49	374	381	755	465	400	865
50-64	504	521	1 025	567	524	1 091
65-w	437	721	1 158	457	593	1 050
<i>Totalt</i>	3 165	3 385	6 550	3 480	3 452	6 932

Trots att Tureberg och Edsberg karaktäriseras som utsatta områden kan olika delar i bostadsområdena vara mer eller mindre utsatta eller drabbade. Kriminaliteten kan exempelvis härledas till vissa adresser eller bostadshus (Polisen 2015), medan andra gator eller kvarter kan upplevas som trygga. I Tureberg är kvarteret Traktören som ligger utmed Malmvägen särskilt problemfyllt. Traktören är ett av många bostadsområden i Sverige som designades utifrån nya progressiva idéer i syfte att anpassa staden för den nya tidens behov. Området planerades i början på 70-talet för att bli en "stad i staden" som skulle passa förvärvsarbetande kvinnor, ensamstående föräldrar och äldre. De stora flerbostadshusen, tolv till antalet, bands samman med långa korridorer i markplan som innehöll service av allehanda slag, exempelvis matbutiker, vårdcentral, restauranger och frisör. Ursprungligen fanns även en reception. Allt som behövdes för vardagslivet skulle enkelt finnas tillgängligt (Svanberg, 2002). År 2008 påbörjades en rad ombyggnationer, bland annat har korridorerna i markplanet stängts och butikslokalerna nås numera uteslutande från gatan. Ombyggnationen genomfördes till följd av stökigheter och nedskräpning i anslutning till de inbyggda korridorerna och tillhörande tomma utrymmen.

Idag är den demografiska sammansättningen helt annorlunda än 70-talets vision. År 2012 bodde det totalt 2 860 personer på Malmvägen. Majoriteten var män (1 502 personer), och merparten mellan 41 och 55 år gamla. I jämförelse med övriga områden i kommunen hade Malmvägen samma år en yngre befolkning, med många i åldrarna 21–40 år. Dessutom bodde fler utomeuropeiska invandrare på Malmvägen än i andra områden i Sollentuna. Nära 70 procent av de boende var födda utanför Norden eller hade två föräldrar som fötts

utanför Norden (SCB, 2012a, 2012b, 2012c i Johansson, 2014). Andelen socialbidragstagare och andelen sjukskrivna var också markant högre på Malmvägen jämfört med övriga Sollentuna (Carlsson, 2012).

Siffrorna är 6 år gamla och mycket har hänt både på Malmvägen och i övriga Tureberg sedan dess. Det stora antalet flyktingar som kom till Sverige 2016 är en stor bidragande faktor till de förändringar som skett. Det är svårt att fastställa hur många som i realiteten bor på Malmvägen eller i Tureberg som helhet i dag eftersom det inte finns säkra siffror att tillgå. Enligt intervjuer som genomförts med anställda på Sollentunahem finns ett omfattande mörkertal. Trångboddheten är stor, delvis förklaras den bero på att familjer hyr ut sina bostäder i andra hand (utan värdens godkännande) och flyttar till släktingar i området. Eftersom andrahandsuthyrning sker utan värdens godkännande är problematiken svår att komma åt. Flera lägenheter har kontraktsinnehavare som inte bor i området men som hyr ut sina lägenheter exempelvis till hantverkare från andra länder, ofta till rena ockerhyror.

Problemen på bostadsmarknaden, med stor bostadsbrist och trångboddhet, har betydelse för förståelsen av orsakerna till de problem som finns i Tureberg och Edsberg. I boken *Stigma - den avvikandes roll och identitet* pekar Goffman på hur utanförskap kan skapa en stigmatisering från omvärlden mot exempelvis boende i ett givet bostadsområde. Denna stigmatisering skapar i sin tur en motrörelse där invånarna kan identifiera sig dels som befinnande sig i ett utanförskap, men också som stolta bärare av samma stigma genom att bygga sin identitet till bostadsområdet, utanförskap omvandlas till innanförskap. När det egna bostadsområdet är hotat växer också oron och missnöjet med i det här fallet majoritetssamhället och dess institutioner.

Men allt är inte problematiskt i dessa områden. Här finns lättillgänglig offentlig service, det är nära till kollektivtrafik och det finns flera offentliga verksamheter inom områdena. Sollentunahem har sitt huvudkontor i Tureberg, Engelska Skolan bedriver verksamhet i området och det finns en fritidsklubb för ungdomar. För att förstärka områdets attraktionskraft pågår en totalrenovering av Malmparken där både soldäck och hängmattor, grillplatser, utegym och löparbanor kommer att stå klart sommaren 2019. Området trängs från flera håll. Längs järnvägen åt väst ligger ett pärlband av rättsvårdande institutioner: polis, häkte och tingsrätt.

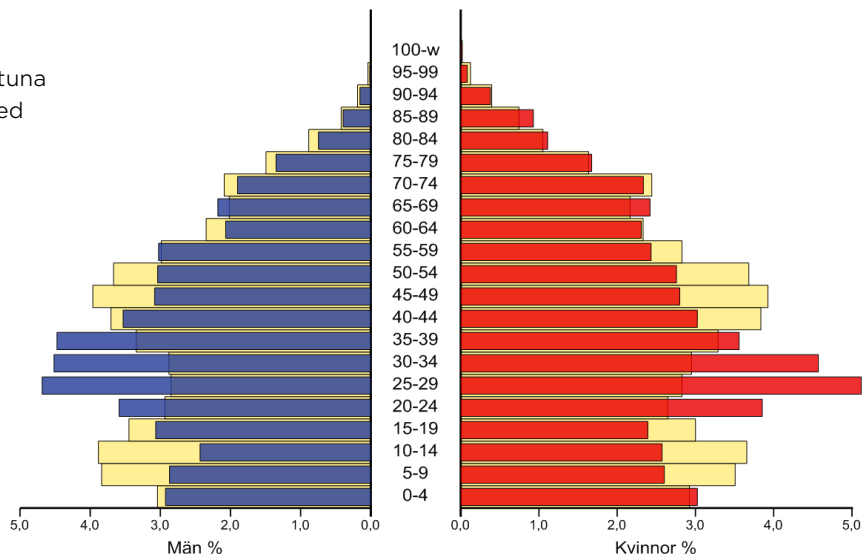
Österut avgränsas området av villor och radhus, åt söder finns en stor nybyggnation av bostadsrätter och i norr ska det byggas nya bostadsrätter. Sollentunahem planerar också att sälja av delar av bostadsbeståndet i Tureberg vilket också skapat oro i området.

Edsberg är jämförelsevis ett mer, i omgivningen integrerat bostadsområde, även om kommundelarna Edsbergs centrum och Östra Edsberg är präglade av flerbostadshus uppförda under 50- och 60-talet, och omgivna av villor och radhusområden. Intill Edsberg ligger Rösjön med strövområden och friluftsbad och vid Väsjön finns bl.a. skidspår och slalombacke.

I figur 10 och 11 jämförs först ålder och könsammansättningen i Tureberg och Edsberg med hela kommunen 31 december 2017. För att göra en jämförelse på områdesnivå har sedan motsvarande siffror tagits fram för Edsviken i figur 12. Edsviken fungerar som jämförelseområde för att skildra olikheter i Sollentuna kommuns befolkningsstrukturer. De gula staplarna avser hela Sollentuna kommun.

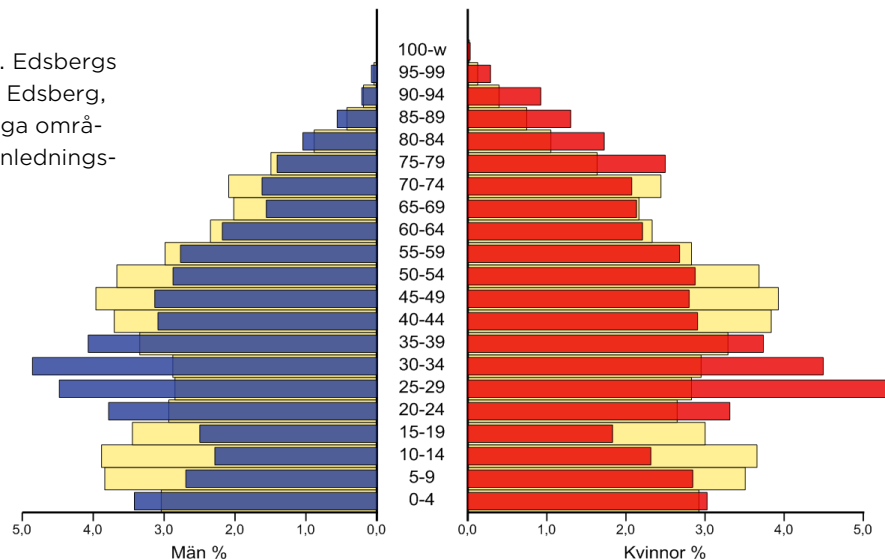
Figur 10

Befolkning år 2017.
Bagarby och Sollentuna
centrum, jämfört med
samtliga områden.
Källa: Kommunled-
ningskontoret

Figur 11

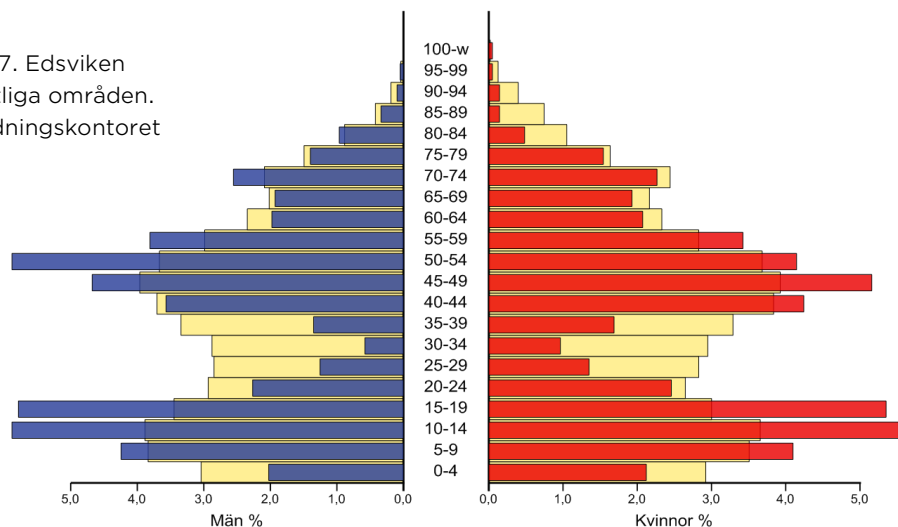
Befolkning år 2017. Edsbergs
centrum och Östra Edsberg,
jämfört med samtliga områ-
den. Källa: Kommunlednings-
kontoret

Figur 12

Befolkning år 2017. Edsviken
jämfört med samtliga områden.

Källa: Kommunledningskontoret

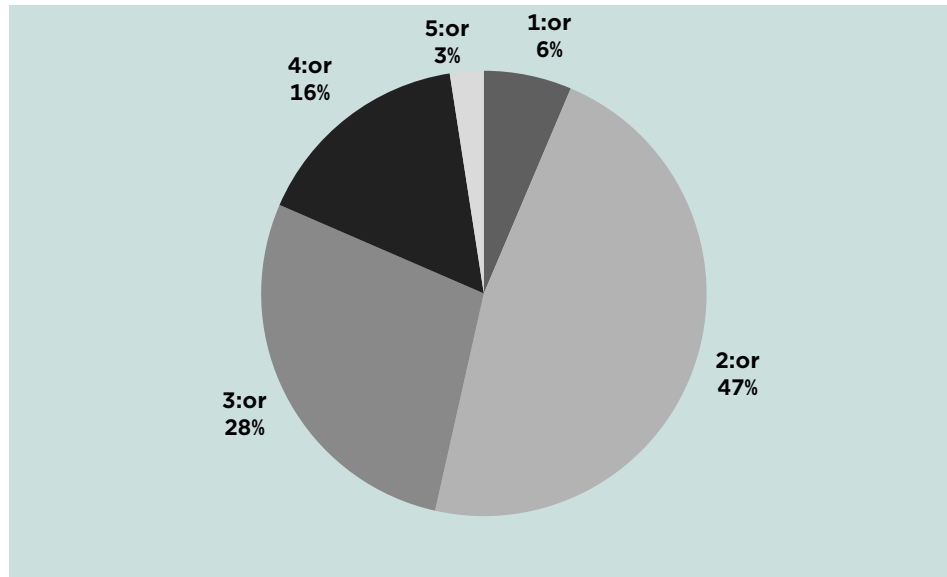
I Edsviken finns fler barn än i jämförelseområdena. Förklaringen är sannolikt att Edsviken har en mer välbärgad befolkning och att området har en stor andel villor och radhus med större plats och utrymme för barn. Åldersgrupperna 40–59 är väletablerade på arbetsmarknaden och har bra ekonomi. Åldersgruppen 20–39 är den största i Edsberg och Tureberg. De är sannolikt ganska nyetablerade på bostadsmarknaden, de kanske studerar eller har låglöneyrken och har relativt låg ekonomisk standard. Det bor dessutom flera barn i åldern 0–4 år i både Tureberg och Edsberg än i Edsviken. Trångboddhet torde här vara ett problem, vilket kommer att diskuteras vidare.

Sollentunahems lägenhetsbestånd i Edsberg och Tureberg

Turebergs lägenhetsbestånd består i huvudsak av 3:or och 2:or. Kvarteret Traktören skiljer sig ut genom att ha en stor andel 1:or. Edsberg ser något annorlunda ut. Bostadsbeståndet domineras av treor och tvåor, de större lägenheterna är få och mindre än en femtedel är 1:or. Sollentunahem är inte ensamt hyresbolag i Tureberg och Edsberg, också Carnegie har ett antal hyreslägenheter. I området finns dessutom ett antal bostadsrätter, vilket gör att översikten är ofullständig.

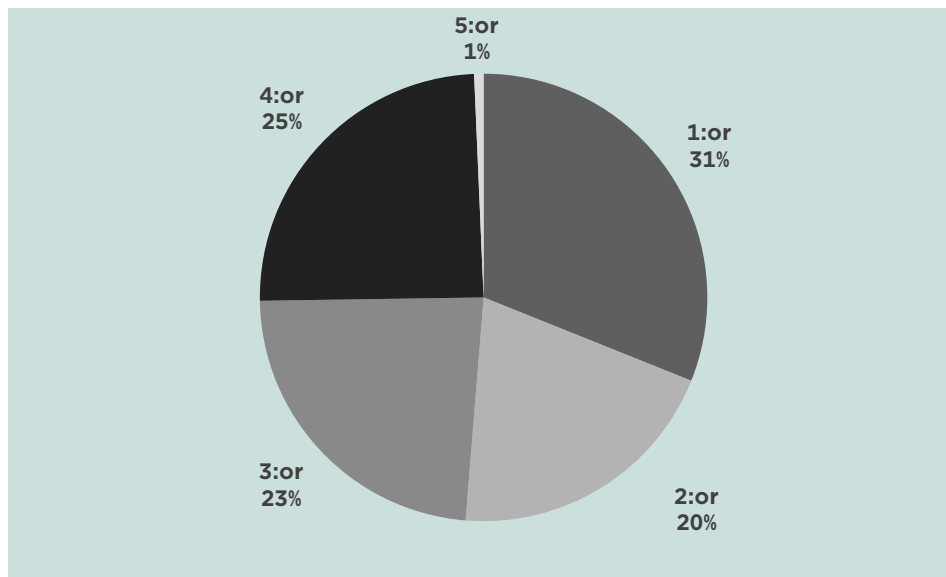
Figur 13

Lägenheter i Tureberg.
Fördelning i procent.

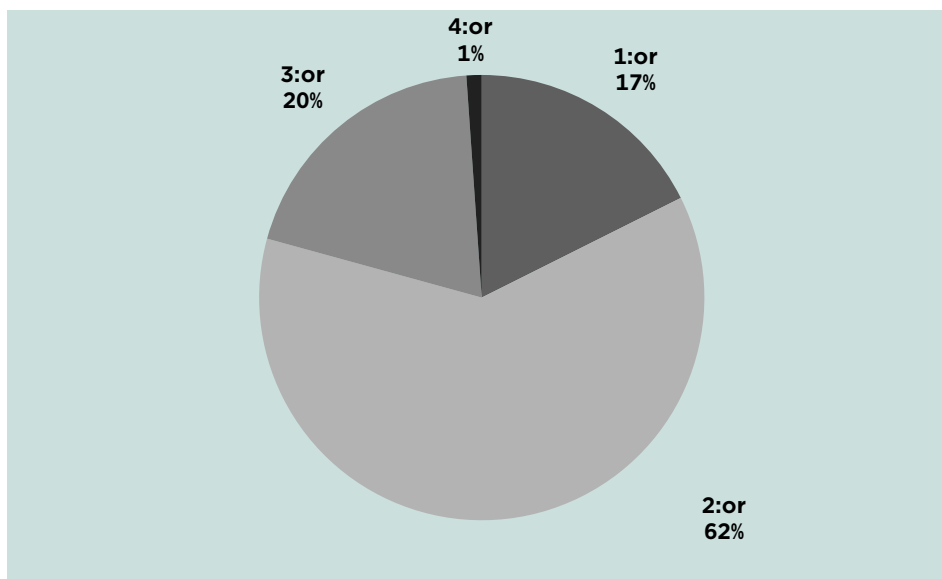
Figur 14

Lägenheter i kvarteret Traktören
i Tureberg. Fördelning i procent.

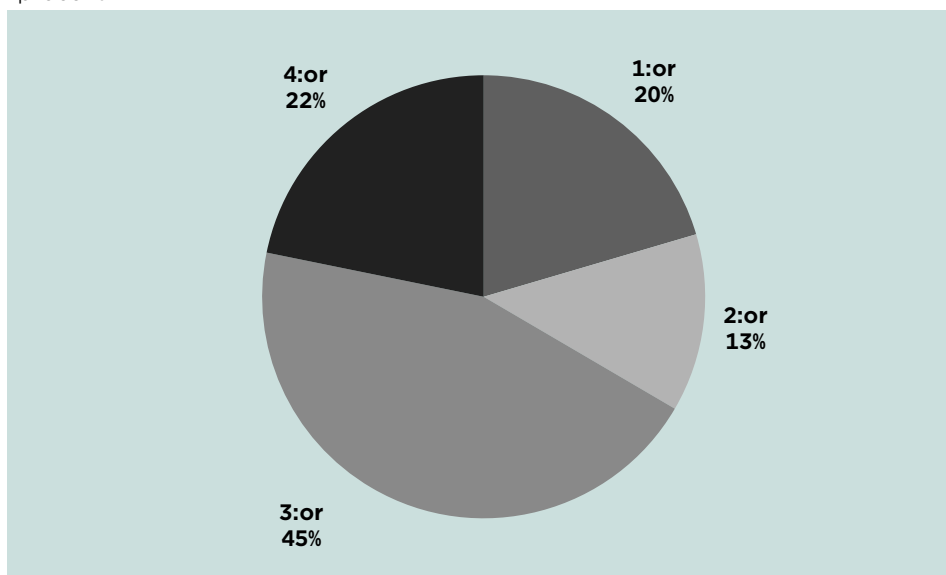
Figur 15

Lägenheter i Östra Edsberg.
Fördelning i procent.

Figur 16

Lägenheter i Centrala Edsberg.
Fördelning i procent.

_ RESULTAT

Genom att koppla lägenhetsbeståndet till befolkningsstrukturen i Edsberg och Tureberg ges en förklaring till att befolkningspyramiderna skiljer sig från den i Edsviken; Edsberg har en långt större andel av egna villor. I Edsberg och Tureberg är dessutom lägenheterna i huvudsak mindre än i övriga kommunen, här finns också fler ensamhushåll eller familjer med ensamförsörjare (Tabell 2 och 3).

Tabell 2

Familjesammansättning i Edsberg

Hushållstyp	Antal hushåll					Totalt
	0 barn	1 barn	2 barn	3+ barn	Uppgift saknas	
Ensamstående	1 611	236	107	36	-	1 990
Sammanboende	512	164	164	88	-	928
Övriga hushåll	218	85	46	32	-	381
Uppgift saknas	0	0	0	0	-	0
<i>Totalt</i>	2 341	485	317	156	-	3 299
Hushållstyp	Antal personer					Totalt
	0 barn	1 barn	2 barn	3+ barn	Uppgift saknas	
Ensamstående	1 611	472	321	154	-	2 558
Sammanboende	1 024	492	656	482	-	2 654
Övriga hushåll	529	346	241	219	-	1 335
Uppgift saknas	0	0	0	0	3	3
<i>Totalt</i>	3 164	1 310	1 218	855	3	6 550

Tabell 3

Familjesammansättning i Tureberg

Hushållstyp	Antal hushåll				Uppgift saknas	Totalt
	0 barn	1 barn	2 barn	3+ barn		
Ensamstående	1 259	162	84	47	1 552	1 259
Sammanboende	499	185	190	88	962	499
Övriga hushåll	259	96	71	88	514	259
Uppgift saknas	0	0	0	0	0	0
<i>Totalt</i>	2 017	443	345	223	3 028	2 017
Hushållstyp	Antal personer				Uppgift saknas	Totalt
	0 barn	1 barn	2 barn	3+ barn		
Ensamstående	1 259	324	252	203	0	2 038
Sammanboende	998	555	760	466	0	2 779
Övriga hushåll	671	395	382	667	0	2 115
Uppgift saknas	0	0	0	0	0	0
<i>Totalt</i>	2 928	1 274	1 394	1 336	0	6 932

Sysselsättningsgrad och inkomstnivåer

I Edsberg är 74 procent av befolkningen i åldrarna 20–64 år förvärvsarbetande och i Tureberg 69 procent. I jämförelse ligger den svenska sysselsättningsgraden på 82 procent⁹. Inkomstnivåerna relaterat till vissa kommundelar kan tas fram via SCB:s databaser, men ryms inte inom ramen för rapporten. Men genom att skildra närliggande kommundelar som betraktas som utsatta områden är det tydligt att dessa områden har låga inkomster i förhållande till övriga kommuninvånare, även om det också är stora skillnader mellan olika ”utanförskapsområden”, vilket nedanstående tabell visar¹⁰:

⁹ <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Arbetsmarknad/Sysselsattning/Sysselsattningsgrad>

¹⁰ Siffrorna har hämtats från SCB.

Tabell 4

Exempel på lönenivåer i utsatta områden

Kommun/stadsdel	Män	Kvinnor	Löneskillnad
Rinkeby-Tensta	126 650	32 000	94 450
Husby	165 700	76 400	89 350
Fittja	165 300	95 100	70 200
Araby i Växjö	109 050	25 400	83 650

Med anledning av inkomstnivåernas betydelse för segregation och utanförskap är det viktigt belysa de stora skillnader som finns mellan olika bostadsområden i Sveriges kommuner för att kunna vidta lämpliga åtgärder.

Också stora skillnader gällande kön framkommer mellan olika bostadsområden, vilket indikerar att kvinnorna i utsatta områden mer sällan än män har egna inkomster av arbete. Det gör också att en satsning på att få kvinnor ut i arbetslivet skulle kunna bidra positivt till att både minska segregeringen och ge boenden i utanförskapsområden en bättre inkomst.

Utbildningsnivåer vuxna

Utbildning är viktig för den vuxna befolkningens jobb möjligheter men utgör också en viktig faktor för ungas framtidsmöjligheter. Det finns inga större skillnader i utbildningsnivå mellan boende i Tureberg och Edsberg. Ungefär 40 procent av befolkningen har eftergymnasial utbildning på tre år eller mer i båda kommundelarna och cirka 40 procent har gymnasial utbildning, men hela 20 procent har enbart förgymnasial utbildning eller saknar betyg. På riksnivå 2015 hade 43 procent i åldrarna 25–64 år eftergymnasial utbildning. Även om Tureberg och Edsberg betraktas som utsatta bostadsområden med många människor med invandrarbakgrund, ligger utbildningsnivåerna nästan i paritet med genomsnittsnivån på nationell nivå.

Forskningen visar att föräldrars utbildningsnivå har stor betydelse för barn och ungas studieresultat (SCB 2016; Benner, Boyle & Sadler 2016), något som också gäller för Sollentuna kommun. Tabellen nedan visar dels på sambandet mellan föräldrars utbildningsnivå och grundskoleelevers studieresultat dels hur eleverna vid Edsbergsskolan, Helenelundsskolan och Vittraskolan klarar kunskapskraven vid avslutat grundskola.

Hur många ungdomar slutför grundskola och gymnasiet med godkända betyg? I Sollentuna kommun 2015 gick 88 procent ut klass 9 med godkända betyg i alla ämnen. För gymnasieskolan gick 77 procent av alla eleverna ut med examen eller studiebevis inom 4 år. Det innebär att Sollentuna kommun klarar sig jämförelsevis bra eller mycket bra i förhållande till riksgenomsnittet enligt skolverkets statistikbas.

Hur klarar då sig eleverna från Tureberg och Edsberg? Det är svårt att ange exakta siffror utan en mer genomgripande studie. Vi har inga uppgifter på vilka elever från vilka områden som går i vilka skolor men har valt att redovisa resultat från Edsbergsskolan, Helenelundsskolan och Vittraskolan eftersom de har många elever från Tureberg och Edsberg. Edsbergsskolan och Helenelundsskolan är kommunala skolor, Vittraskolan är privat driven. Här redovisas bara några huvudsakliga data, mer ingående statistik finns i särskild bilaga för den intresserade.

Tabell 5

Föräldrars utbildningsnivå och elevers studieresultat, skolåret 2016-2017

Föräldrars utbildningsnivå: Förgymnasial eller gymnasial utbildning			
	Antal elever	Andel (%) som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	Meritvärde
Sollentuna huvudman	192	72,4	223,7
Edsbergsskolan	34	76,5	232,7
Helenelundsskolan	21	76,2	219,9
Vittraskolan	23	73,2	229,2
Föräldrars utbildningsnivå: Eftergymnasial utbildning			
Sollentuna huvudman	546	94,5	277,0
Edsbergsskolan	123	96,7	279,8
Helenelundsskolan	100	98,0	281,0
Vittraskolan	22	86,4	253,1

Studieresultat unga

Elever med svensk bakgrund, klarar sig i huvudsak bra i Sollentuna kommun. Andelen som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen ligger kring 87 procent och eleverna har ett meritvärde på ungefär 258. Pojkarna har ett meritvärde på 248. Flickorna klarar sig bättre och har ett genomsnittligt meritvärde på 270¹¹, vilket är genomgående för alla skolorna. Elever med svensk bakgrund klarar sig bra i alla tre skolorna. I Helenelundsskolan hade 95 procent uppnått kunskapskraven. I Edsbergsskolan och i Vittraskolan låg andelen elever med uppnådda kunskapskrav på 89 respektive 87 procent.

3. https://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&geo=1&report=gr_betyg2017&p_sub=1&p_ar=2018&p_lankod=01&p_kommunkod=0163&p_skolkod=&p_hmantyp=&p_hmankod=&p_flik=GI

Elever med utländsk bakgrund, födda i Sverige har det svårare. Andelen som uppnådde kunskapskraven i samtliga ämnen i Edsbergsskolan var ca 74 procent och motsvarande siffra från Helenelundsskolan var ungefär 62,5 procent. Bilden är dock inte entydig. Elever med utländsk bakgrund födda i Sverige klarade sig i Vittraskolan bättre än sina svenskfödda klasskamrater: 94 procent uppnådde kunskapskraven och meritvärdet var så högt som 251.

Elever med utländsk bakgrund, födda utomlands, har kanske något förvånande en högre andel elever som uppnått grundskolans kunskapskrav i samtliga ämnen än de som är födda i Sverige men med utländsk bakgrund. I Edsbergsskolan ligger siffran så högt som på 85 procent och i Helenelundsskolan klarade 76,9 procent kunskapskraven. Meritvärdet ligger i båda skolorna på ca 249. För elever med utländsk bakgrund födda utomlands redovisar Skolverket enbart det genomsnittliga meritvärdet (185) men det finns inga uppgifter på hur många som uppnådde kunskapskraven i Vittraskolan.

Vad säger dessa siffror? En upptäckt är att fler elever med utländsk bakgrund födda utomlands har uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen, än de med utländsk bakgrund födda i Sverige. Att elever med utländsk bakgrund, födda utomlands, klarar sig bättre än elever med utländsk bakgrund, födda i Sverige, både i Helenelundsskolan och i Edsbergsskolan, kan förvåna.

Att det motsatta är tillfället för Vittraskolan kan ha fler möjliga förklaringar. En är att Vittraskolan har tagit emot ett större antal nyanlända än de två andra skolorna. Trumberg (2011) visar att föräldrar med samma utbildningsbakgrunder gärna bosätter sig i samma områden och socialiserar sig med varandra och att de gärna placerar sina barn i skolor där eleverna har samma bakgrund och förutsättningar som deras egna barn. Centralt är att fler än en fjärdedel av de elever som har utländsk bakgrund och är födda i Sverige eller födda utomlands inte har inte uppnått kunskapskraven på kommunnivå.

Att så många elever går ut grundskolan utan att ha nått kunskapskraven är bekymmersamt och bör markera behovet av tidigare stödinsatser i skolorna. För att fördjupa kunskaperna om orsakerna till de låga skolresultaten hövs ytterligare analyser och stöd av tidigare forskning, men brist på utbildningstraditioner hos föräldrarna, trångboddhet, och socioekonomiska faktorer som arbetslöshet kan vara några förklaringsgrunder.

Valdeltagande

Valdeltagande kan skildra medborgares samhällsliga delaktighet och i viss utsträckning ett socialt utanför- eller innanförskap. Det handlar dels om förtroendet till det politiska systemet och tron på att det är möjligt att påverka den politiska vardagen, dels om tidigare erfarenheter av politisk verksamhet och misstro mot samhället i stort såväl som bristande förståelse av hur samhället är uppbyggt.

Tabell 6 visar stora skillnader mellan de olika valdistrikten, ett mönster som går igen även i landstingsvalet. Valdeltagandet för Mellersta Bagarby är lägst i hela kommunen. Valdeltagande till riksdagen är överlag högre än i kommunvalet, vilket är något förvånande

eftersom det är i kommunvalen som väljarna är närmast sina politiker och där möjligheten att påverka är som störst.

Tabell 6

Valdeltagande i Edsberg och Tureberg

Valdistrikt Edsberg	Kommunval	Riksdagsval	Valdistrikt Tureberg	Kommunval	Riksdagsval
Edsberg Centrum	63,3%	70,65%	Östra Bagarby	60,3%	67,39%
Västra Edsberg	77,0%	82,75%	Västra Bagarby	67,0%	75,72%
Östra Edsberg	65,0%	72,45%	Norra Bagarby	75,6%	79,85%
Södra Edsberg	81,1%	84,78%	Mellersta Bagarby	57,7%	64,44%

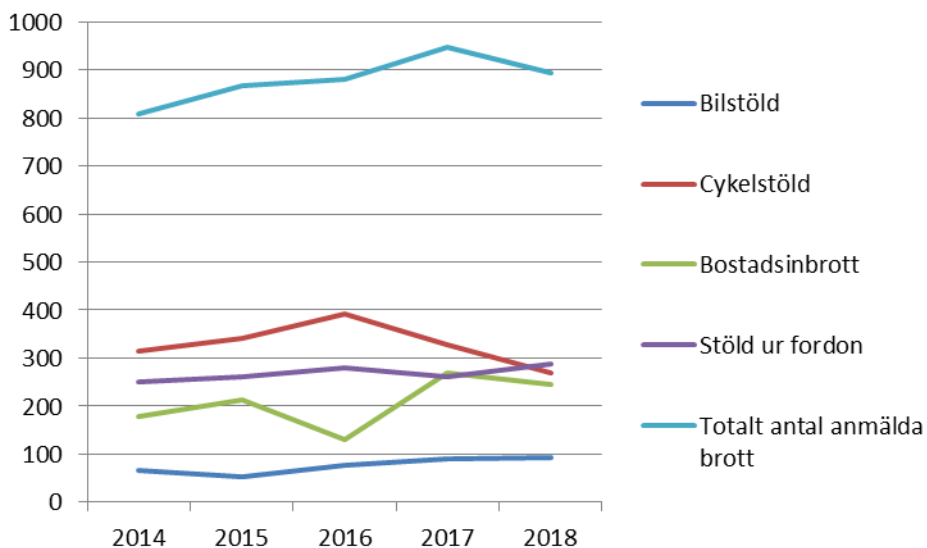
Kriminalitet

Tittar vi på kriminalstatistiken måste vi beakta en del felkällor. Särskilt att den tillgängliga statistiken bygger på antalet anmälda brott och inte faktiskt begagna brott. Den faktiska brottsligheten är av större omfattning än vad som kan läsas ut av statistiken; exempelvis rörande bedrägerier eller hot och misshandel inom hemmets väggar. När det gäller grövre brott som överfallsvåldtäkter eller rån ger statistiken en tydligare bild av den faktiska brottsligheten. Om man utgår från att mörkertalen är relativt konstanta över tid visar statistiken ingen alarmerande utveckling, vare sig när det gäller brott mot hushåll eller mot enskild person. Trots felkällor kan den befintliga statistiken indikera att brottsligheten har legat på en relativt konstant nivå de senaste fem åren.

I redovisningen har statistik som bedöms kunna vara kopplat till människors upplevda otrygghet tagits med. Det handlar om uppgifter rörande grövre kriminalitet, brott relaterade till narkotika och våldstillfällen. Siffrorna gäller hela kommunen: det är möjligt att göra körningar relaterade till kommundelarna men det är kostsamt att genomföra och nytan bedöms vara relativt liten. I en särskild bilaga finns ytterligare kriminalstatistik för den särskild intresserade läsaren.

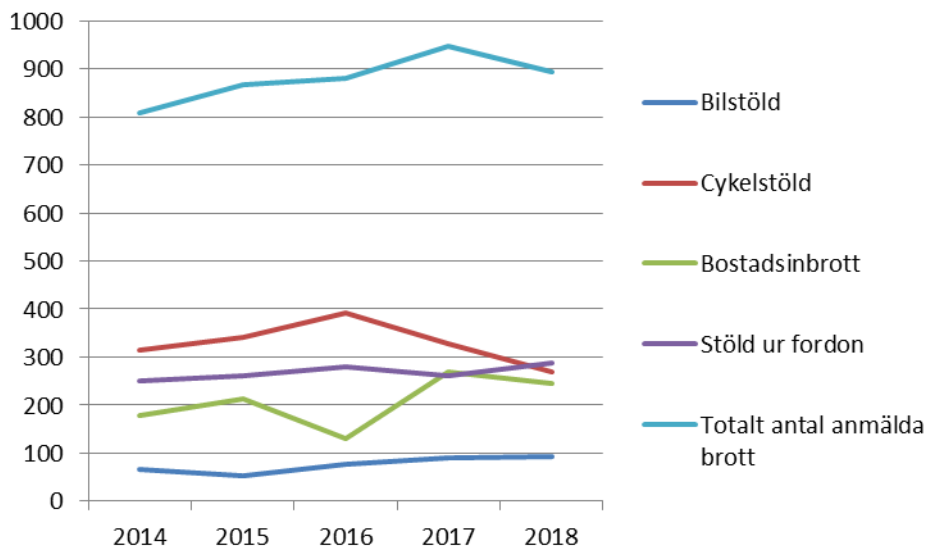
Linjediagram 1

Period: 1 jan. 31 augusti; rapporterat brottslighet riktad mot hushåll Sollentuna kommun 2014 till 2018

Linjediagram 2

Period: 1 jan. 31 augusti; rapporterat brottslighet riktad mot enskild person Sollentuna kommun 2014 till 2018

_Slutanalys

Följeforskningens syfte var att följa och utvärdera Sollentuna kommuns trygghetsprojekt i kommundelarna Tureberg och Edsberg. Under hösten 2017 inkluderades i utvärderingen också implementering av EST. Analysen inleds med att beröra samverkansaspekten. Därefter berörs projektets *delmål (resultatmål)*, för att avslutningsvis analysera vilka möjliga effekter projektet kan ha på sikt, så kallade *effekt mål*.

Samverkan

Projektets samverkansorganisation

Vi börjar med att ställa frågan om arbetet har lett till ökad samverkan eller till nya utvecklade samverkansformer? Som framgår av BRÅ:s bedömningsmall (figur 9, sid. 46) var implementeringen på samma nivå senhösten 2018 som under hösten 2017, vilket innebar att det fanns olika ansatser till samverkan och att det ibland förekom gemensamma insatser. Av olika mötesprotokoll från Samverkan Ungdoms strategiska möten framgår att inrapportering av olika händelser via EST och Embrace når fram till berörda aktörer, men att inrapporterad data i liten utsträckning landar i konkret handling. Berörda aktörer (företrädare från verksamheterna), har trots uppmaningar och påstötningar från projektledningen inte formulerat förslag till gemensamma konkreta åtgärder. Däremot arbetade de olika aktörerna aktivt med enskilda trygghetskapande åtgärder i egen regi, men utanför projektets ram. Forskning (se ex BRÅ, Polisen & SKL 2016) visar att samordnade insatser är nödvändiga för att uppnå resultat i ett trygghetsarbete. En fråga är om de olika projektaktörerna verkligen ser nyttan av EST för att skapa gemensamma insatser? Vad saknas för att göra systemet mer attraktivt och användbart? En möjlig förklaring till svårigheter att få genomslag i praktiken är att de olika aktörerna inte har mandat att förändra arbetssätt eller organisationsstruktur inom det egna verksamhetsområdet, exempelvis genom att söka samverkan med andra organisationer.

Faktorer som hindrar eller gör samverkan möjlig

Vilka faktorer som möjliggör eller hindrar samsyn och samordning är en komplicerad fråga. Det kan handla om olika former för domänanspråk eller domänkonflikter (di Maggio & Powell 1991) eller olika aktörers bristande samsyn om vilka insatser som är möjliga att genomföra (Löfström 2010). Ett exempel på bristande samsyn i detta projekt tydliggjordes

vid ett möte i Samverkan Ungdom när fältarbetarna fångade upp att flera mammor hade hört av sig och varit oroliga för sina barn, men att det inte kom till någon enighet bland aktörerna vem som hade det egentliga ansvaret för att följa upp mammornas oro. Ekonomi är en annan möjlig faktor som kan påverka samsyn och samordning. I de flesta organisationer finns ett fokus på den egna budgeten och en obenägenhet att lägga budgetmedel på annat än det som direkt berör den egna organisationens uppdrag. Budgeten står på så sätt i centrum även om forskning visar att samverkan sparar pengar genom att den egna organisationen får *kompletteringsfördelar* (Anell & Mattisson, 2009; Patel et al., 2012), till exempel genom tillförsel av ny kunskap eller att organisationen får *stordriftsfördelar*. Men för att kunna samverka behöver samtliga deltagare uppleva att det finns vinster med samverkan (Löfström 2010). Om inte alla aktörer inom ett projekt uppfattar att samverkan tillför vinster är aktörerna ofta obenägna till att delta. I stället kan ett samverkansprojekt uppfattas som en pålaga i en ansträngd situation. En egen budget och extra personalresurser hade kunnat driva på samverkansarbetet inom projektet.

Med tanke på de komplexa omständigheter som råder i en stor kommun som Sollentuna bör man inte underskatta svårigheterna med att samla alla inblandade. Att nära samverka med andra aktörer kan exempelvis uppfattas som ett hot mot den egna organisationen och den egna professionen (Grape 2006). Det är i samverkan med andra som olika aktörers specifika och unika kompetenser kan tas till vara för att kunna skapa samordnade strategier och bidra till metodutveckling.

Hur har projektet mottagits hos medborgarna och hur har den faktiska tryggheten påverkats?

De undersökningar som gjorts kring medborgarnas trygghet under projektperioden, till exempel den netnografiska undersökningen (Begner och Svendsen 2017), polisens medborgardialog, intervjuer med boende och yrkesverksamma i området, har inte kunnat ge svar på om projektet har haft några mätbara och faktiska effekter på vare sig den upplevda eller faktiska tryggheten. Några av de undersökningar som genomförts har dessutom besvarats av boende i hela kommunen, vilket hindrar en uppskattning av hur just boende i Edsberg och Tureberg upplever trygghet eller otrygghet. SCA:s medborgarundersökning från 2018 visar att medborgarna i Sollentuna anser att trygghet är ett område¹² som bör prioriteras (sid. 4). Trygghetsindexet visar dessutom att invånarna känner mindre trygghet 2018 än i 2014 (sid. 7). Det är dock inget entydigt resultat för samtidigt har trygghetsindexet ökat mellan 2016 och 2018. Det är inte hellre möjligt att bryta ned indexet på kommundelnivå vilket gör att statistiken kan bli missvisande.

¹² <https://www.sollentuna.se/globalassets/kommun-och-politik/kvalitet-och-omvarldsbevakning/scb-medborgarundersokning/medborgarunders.-sollentuna-rapport-2018.pdf>

Vid granskningar av kriminaliteten i kommunen går det inte att se någon signifikativ ökning av antalet anmälda brott, vare sig riktade mot person eller mot hushåll. Även om det finns mörkertal borde ändå större ökning och minskningar i exempelvis inbrott eller misshandelsärenden ha kunnat registreras, vilket inte är fallet. Kanske kan en slutsats vara att det ofta är skillnader mellan faktisk och upplevd otrygghet hos många medborgare. I vilken grad den faktiska tryggheten har påverkats av det trygghetsskapande arbetet går därför inte att säga.

Projektets delmål

I enlighet med uppdraget har projektets *delmål* (*resultatmål*) undersökts. Målen var följande:

1. Att förstärka fritidsgårdarna
2. Att stoppa rekryteringen till kriminella grupper
3. Att öka föräldraengagemanget
4. Att förstärka tryggheten i boende- och utemiljöer
5. Att öka den polisiära närvaron

Fritidsgårdarna har förstärkts under projekttiden och har samlats under ett organisatoriskt tak, vilket på sikt kan ge en större tydlighet i arbetet genom att till exempel möjliggöra utvecklingen av en gemensam värdegrund. Personalen har också kompetensförstärkts genom gemensamma utbildningsinsatser och genom kompetensförstärkningar från andra yrkesgrupper, exempelvis socionomer.

De läger och barn- och ungdomsarrangemang som ägde rum under sommaren 2018 och som i stor utsträckning finansierades med statliga medel bidrog sannolikt till att sommaren blev relativt lugn. Med anledning av sommarens erfarenheter kan liknande aktiviteter också åren framöver vara viktiga bidrag till trygghetsarbetet i kommunen, även utan statlig finansiering.

Polisen uppger att de har relativt god insyn i de kriminella nätverken. Genom spaning kan de se vilka ungdomar som rör sig kring särskilt brottsaktiva personer. På så sätt kan de skaffa sig en bild av nyrekryteringar även om det inte rör sig om en systematisk kartläggning och uppföljning. Inom ramen för denna utvärdering är det svårt att uttala sig om trygghetsprojektet bidragit till att minska nyrekryteringen till kriminella gäng. Eventuellt kan EST ha bidragit till en grundligare kartläggning av ungdomar i riskzon, men varken kvalitativa eller kvantitativa data kan fastställa att projektet bidragit till att stoppa rekryteringen till kriminella nätverk.

Det är svårt att avgöra om föräldraengagemanget i Tureberg och Edsberg har ökat. Det finns vissa indikationer från intervjuer med chefer för fritidssektorn att föräldrar i större utsträckning än tidigare hör av sig och vill berätta om olika problem. En grupp kvinnor har exempelvis hört av sig till fritidspersonalen på Northside och velat engagera sig i arbetet. De har tillsammans med personal från Northside haft möten med socialtjänsten för att hitta möjliga lösningar på hur det engagemanget skulle kunna tillvaratas. Det fanns samtidigt försök att skapa en *mammor-på-stan-grupp*.

Har tryggheten i boende- och utemiljöer blivit större? Delmål 4 har haft betydelse för utvecklingen av trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön. Det handlar dels om tydligare ansvarsgränser mellan kommunen och Sollentunahem kring städning och skötsel av området, och dels om trygghetsvandringar i syfte att inspektera den fysiska miljön. Detta delmål har dock stannat av under 2018, som enligt projektledaren beror på personalbyten och arbete kring den nya Färgskrapan vid Malmparken.

Delmål 5 har delvis uppfyllts. Polisen uppger att den polisiära närvaron har blivit mer effektiv tack vare EST och Embrace genom att det blivit möjligt att dirigera polisens insatser och NOKAS väktare dit oroligheter ägt rum. Sollentunahem har bidragit till detta arbete genom sina fastighetsskötare.

En bedömning är att EST på ett tydligt sätt implementerades i Tureberg och Edsberg och att det var ett användbart verktyg i det trygghetsskapande arbetet i projekt Tureberg och Edsberg. När beslut fattades i KLK om att påbörja en utvidgning av EST också i andra kommundelar i Sollentuna påverkades också projekt Tureberg och Edsberg. Projektledningen påbörjade förankringsarbetet i de andra kommundelarna och tid lades på att upphandla EMBRACE-systemet. Kanske hade det varit bättre att konsolidera arbetet och istället satsa på att trappa upp direkta interventioner och insatser i Tureberg och Edsberg. Samtidigt som det kanske var nödvändigt att förankra EST i hela kommunen för att på sikt få bättre förståelse för nyttan av EST både hos politiker och olika avdelningar inom kommunen.

Att analysera information

EST och Embrace är i första hand användbara verktyg för att samla in information, mycket information, men informationen är föga till nytta om den inte analyseras och leder till konkreta åtgärder. Här är två exempel:

Händelserna i Helenelund i januari 2018, som beskrivits tidigare i rapporten, gav två lärdomar. Den första var att samverkan verkligen var möjlig, även om EST-systematiken inte då var implementerat i Helenelund. Den akuta situationen var av så allvarlig karaktär att den accentuerade behovet av samordnade insatser. Den andra lärdomen var att samverkan gav positiva effekter. Dessvärre dokumenterades inte analysen och lärdomarna av händelsen, vilket gör att erfarenheterna förblir kopplade till berörda individer och svåra att använda som underlag i andra liknande situationer eller sammanhang. Det är svårt att

skilja relevant information från irrelevant dito och för att kunna göra detta krävs att information analyseras. Ett exempel på analysarbete var BRÅ:s analysseminarium i december 2018 då man analyserade varför det såldes narkotika på Edsbergs torg. BRÅ riktade fokus mot två specifika faktorer i ett analysarbete. Det var dels orsaksanalys avseende på *situation/plats* som innebär en analys av hur platser kan bidra till problem med kriminalitet. Vad är det till exempel med Edsbergs centrum eller andra specifika adresser som leder till häng eller narkotikaförsäljning? Orsaksanalyser måste säga något om varför gärningspersoner väljer specifika platser för att begå brott. Dessutom ville BRÅ också att fokus skulle läggas på brottsoffren och varför vissa drabbas.

Om exempelvis fastighetsägare drabbas av klotter kan orsaksanalysen vara att fastigheten i fråga ligger i ett område där ungdomar vistas, att det är dåligt upplyst och att få andra människor vistas runt fastigheten under kvällstid. Åtgärder kan då vara bättre belysning, nattvandring och klottersanering i kombination med sociala insatser från socialtjänsten eller bostadsbolagen. Analysen skulle kunna leda fram till vikten av att skapa ett mer levande och positivare torg i Edsberg och således formulera ett nytt projektmål. Projektledningens analys visar att de ungdomar som driver runt på torget saknar sysselsättning. Genom projektledaren för delmål 1–3 togs ett förslag till avtal med Möjligheternas Plats fram, en ideell organisation som har bra kontakter med ungdomarna i området (socialt kapital) för att skapa ett alternativ verksamhet byggt på ideella krafter. Ytterligare förslag från projektledningen var att skapa en grupp mammor på stan att verka i området. Projektledningen föreslog därför att Möjligheternas plats, en ideell organisation som har bra kontakt med ungdomarna i området, skulle skapa en daglig sysselsättning, en verksamhet helt byggd på ideella krafter. Tillsammans med andra aktörer som mobila fritidsledare/Sollentunahem/näringsidkare/socialkontor, hade ett mer levande och positivt torg utifrån dessa verksamheters unika kunskaper kunnat skapas. I projektgruppen var det inget motstånd mot förslag till åtgärder, de mottogs positivt, men de enskilda aktörerna gav inga egna konkreta bidrag och förslag på idéer. Vad beror det på att de olika samverkansaktörerna inte kommer med förslag till kompletterande insatser?

Sociala indikatorers betydelse

Fyra sociala indikatorer var särskilt intressanta för trygghetsprojektet: bostadsmarknad, utbildning, otrygghet och kriminalitet. Både med hjälp av statistik och intervjuer med boende och representanter för Sollentunahem har det framkommit att det finns problem på bostadsmarknaden i Tureberg och i Edsberg, bland annat en omfattande svart hyresmarknad. Boende och fritidspersonal vittnar om trångboddhet och social utsatthet, vilket kan förklara varför speciellt unga män mellan 16 och 25 år söker sig utomhus och till fritidsgårdar som riktar sig till yngre barn inte fått gensvar för sina förslag om verksamheter för denna grupp.

Det är svårt att se vad Sollentunahem skulle kunna göra för att minska trångboddheten. Sollentunahem är en lokal aktör och inflyttningen av hushåll med låga eller inga inkomster

stys av statliga beslut och migrationsströmmar som inte så lätt låter sig påverkas på lokal nivå. Är det möjligt för kommunen att tillsammans med bostadsbolagen utveckla insatser och åtgärder som minskar konsekvenserna av trångboddheten och underlättar för trångbodda ungdomar att bli en del av samhället? Skulle det exempelvis vara möjligt för kommunen att tillsammans med bostadsbolagen ge mycket trångbodda familjer större lägenheter, vilket har varit ett förslag från deltagare i Samverkan Ungdom?

Sollentuna kommun har generellt bra skolresultat. Men det är oroväckande att i vissa grundskolor uppnår närmare 25 procent av eleverna inte gymnasiebehörighet. Ungdomar som inte klarar skolan riskerar att få stora svårigheter att ta sig in på arbets- och bostadsmarknaden eftersom de flesta förvärvsjobb idag kräver utbildningsfärdigheter (Frönes & Strömme (2010). Att göra skolsatsningar riktat mot dessa elever bör därför göras till en viktig del i ett långsiktigt trygghetsarbete. I en rapport från SNS (SNS 2016) finns en rad förslag till möjliga åtgärder. Bland annat hänvisar rapporten till forskning som anger att barn från socioekonomiskt svagare hem gynnas av en utbyggnad av förskolan.

Vad har projekt Tureberg och Edsberg uppnått?

Den föreliggande rapporten har haft ett kritiskt granskande anslag men det är samtidigt viktigt att också lyfta fram de delar som har genomförts inom ramen för trygghetsprojektet och som utgör omfattande arbetsinsatser:

- Infört EST och EMBRACE i Tureberg och Edsberg
- Skapat översiktliga bilder av olika icke-önskvärda händelser i områdena
- Inarbetat rutiner för insamling och analys av resultat
- Utbildat rapportörer från olika projektaktörer
- Skapat informationskanaler till olika projektaktörer
- Informerat politiker, tjänstemän och verksamhetschefer
- Föreslagit en rad möjliga åtgärder och insatser
- Informerat utåt om projektet
- Genomfört samverkansöverenskommelsen med polisen
- Involverat nya aktörer som brandkåren
- Påbörjat förankringsarbetet av EST och EMBRACE i övriga kommundelar för att de på sikt ska arbeta enligt dessa modeller

_Diskussion

Hur mycket är samhället beredd att satsa på ett samhällsprojekt? Den satsning som gjorts i Sollentuna har kommit till stånd med relativt små medel. De senaste åren har en rad kommuner i Sverige använt sig av vad som har kommit att kallas *sociala investeringsfonder*, exempelvis Malmö stad och Norrköping. Det kännetecknande för sociala investeringar och sociala investeringsfonder är sambandet mellan insatser och minskade kommunala kostnader på sikt. De medel som avsatts ska användas till förebyggande arbete och utvecklandet av nya strategier, metoder och arbetssätt. Medel som anslås ska inte finansiera ordinarie verksamhet men målen för satsningarna måste vara i enlighet med kommunens övergripande mål och värderingar (Stigendal och Östergren 2013). Sociala investeringsfonder har inte varit aktuellt i föreliggande projekt i Tureberg och Edsberg, men kan ändå vara av intresse. Som namnet anger handlar det om mer långsiktiga satsningar där det inte går att avläsa resultaten (effekt målen) förrän efter en längre tid. Lars Hultkrantz, professor i ekonomi vid Örebro Universitet har i en rapport från SNS påpekat att det behövs ett tydligare intresse för att utvärdera samhällsatsningar både på kommunal och statlig nivå:

I svenska kommuner finns mycket liten erfarenhet av effektutvärderingar. Nationella myndigheter har varit ointresserade av att kunna belysa långsiktiga samhällsekonomiska konsekvenser av åtgärdsprogram inom välfärdssektorerna och har heller inte arbetat med systematiska sammansättningar av erfarenheter från kommunala projekt. (Hultkrantz, 2015, sid 56)

Relaterat till Sollentunas trygghetsarbete kan inte polis, socialtjänst och skola på egen hand hantera samtliga ungdomar som befinner sig i riskzonen att ge sig in i kriminella miljöer. Det krävs att föräldrar och anhöriga deltar och att fokus läggs på den enskildes specifika behov. Om en huvudman, exempelvis skolan, socialtjänsten eller barn- och ungdomspsykiatri, släpper taget om en ungdom på väg in i missbruk eller kriminalitet uppstår ett organisatoriskt mellanrum där ingen tar ansvar. En ouppmärksam negativ utveckling gör att en ungdom kan leva ett liv i mindre kriminalitet och utveckla ett kriminellt beteende som en naturlig del av vardagen. Att i långt vidare grad än i dag engagera de ideella organisationerna och därigenom kunna använda sig av vad Öhlund (2014) kallar *förortens sociala kapital* skulle kunna bidra med ett för allmänheten ökat insyn i vilka åtgärder som samhället faktiskt gör för att öka tryggheten i områdena.

Vår utvärdering visar att projektledningen gjort sitt bästa för att driva på samordnade insatser men utan mandat att fatta beslut om insatser och åtgärder går det bara att komma en bit på vägen. Dessutom bedömer vi att det finns en bristande förståelse av vikten av ett samordnat trygghetsarbete både inom kommunens verksamheter och på politisk nivå är

det en näst intill hopplös uppgift. För att stävja den negativa utvecklingen i Sollentuna kommun och med särskilt fokus på Edsberg och Tureberg är det nödvändigt med samordnade insatser även med andra aktörer än de som agerar inom EST, exempelvis Försäkringskassan, försäkringsbolagen, Skattemyndigheten eller Kronofogden.

Liljas kulturgeografiska beskrivning av Tureberg från 2003 tecknar en bild av området som även nu i dag är lätt igenkännbart (Lilja 2003). Samma socioekonomiska faktorer råder idag som för 15 år sedan; trångboddhet, låga inkomstnivåer och höga arbetslöshetssiffror. Slutsatserna äger samma giltighet i dag:

Förändringar i framtiden handlar om att underhålla och förbättra de mänskliga kvaliteterna som finns i den byggda miljön, särskilt i förorterna. Omsorg och respekt för miljön innebär också respekt för de människor som bor, arbetar eller vistas där, liksom för traditioner och livsstilar (a.a. s 57).

Att öka den faktiska tryggheten i ett bostadsområde är ett långsiktigt och mödosamt arbete. Det låter sig inte genomföras utan omfattande samtida insatser och ansträngningar från många olika aktörer. Som följeforskare har vi fått ta del av olika förslag till insatser från projektmedarbetare och här är några av de förslag som bör övervägas i det fortsatta trygghetsarbetet:

- ✓ Skapa Mödrar på stan-grupper i Tureberg och Edsberg
- ✓ Mer aktivt deltagande från näringsliv och det civila samhället aktiva i Tureberg och Edsberg
- ✓ Bostadsmarknaden: Hembla bör involveras
- ✓ Trångboddheten är ett stort problem – möjligheten att ge större lägenheter till särskilt trångbodda familjer bör ses över
- ✓ Satsa på socialtjänstens/mödravårdens planerade gemensamma hembesöksprojekt
- ✓ Involvera integrationsförvaltningen (använda deras kontaktnät, ideella organisationer etc.)
- ✓ Lågintensiva gemensamma insatser bör utvecklas
- ✓ Allokering av medel – alla vill samarbeta om det finns ”pengar att tjäna”
- ✓ Ökat samarbete och samverkan mellan skola och socialtjänst

Slutligen kan konstateras att arbetet så här långt lagt en bra grund att bygga vidare på i det trygghetsskapande arbetet i Sollentuna. Det är upp till kommunens alla olika verksamheter att ta till sig de erfarenheter och kunskaper som har tagits fram under projektet och fortsätta sträva mot en effektiv samordning av insatser riktade mot utanförskap, social oro och kriminalitet.

_Litteraturlista

- Alm, S. & Brännström, L. (2011) Framtidstro - spelar det roll vart man bor? I Alm, S., Bäckman, O., Gavanas, A. & Nilsson, A. (red.) *Utanförskap*. Stockholm: Dialogos.
- Andersson, R., Bråmås, Å. & Hogdal, J. (2007) Segregationens dynamik och planeringens möjligheter: en studie av bostadsmarknad och flyttningar i Malmöregionen. Malmö: Stadskontoret: Malmö stad.
- Anell, A., & Mattisson, O. (2009). *Samverkan i kommuner och landsting: En kunskapsöversikt* (1. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Avby, G. (2018a) *Att utveckla professionell expertis. En bok om kunskap och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Avby, G. (2018b) *En lärande socialtjänst. I Delbetänkande av Utredningen Framtidens socialtjänst*. SOU 2018:32.
- Axelsson, R. & Bihari Axelsson S. (2007). *Samverkan och folkhälsa – begrepp och teorier och praktisk tillämpning. I: Axelsson R. och Bihari Axelsson, S (red). Folkhälsa i samverkan mellan professioner, organisationer och samhällssektorer*. Lund: Studentlitteratur.
- Benner, D.A. Boyle, E.A. Sadler, S (2016) "Parental involvement and adolescents' Educational success: The roles of prior achievement and socioeconomic status. *Journal of Youth and Adolescence*, 45, 1053–1064.
- Berg, M. (2015) Deltagande netnografi. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Bergmark, Å., Lundström T., Minas, R, Wiklund, S. (2008). *Socialtjänsten i blickfånget. Organisation, resurser och insatser*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Brulin, G. (2008) *Gemensam kunskapsbildning för regional tillväxt och hållbar utveckling*. HELIX Linköping: Linköpings universitet.
- BRÅ (2016) *Handbok i effektiv samordning för trygghet*. Stockholm: BRÅ.
- BRÅ, Polisen & SKL (2016) *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Böhlmark, M. & Holmlund, H. (2016) *20 år av förändringar i skolan*. Stockholm: SNS.
- Danermark, B., Germundsson, P. & Englund, U. (2013) Toward an Instrument for Measuring the Performance of Collaboration across Organizational and Professional Boundaries. *Occasional Papers in Disability & Rehabilitation 2013:1*. Disability and Rehabilitation Research Group. Faculty of Health and Society, Malmö: Malmö University.
- Denvall, V., Lernå, L., & Nordesjö, K. (2014) *Föränderliga strukturer: Organisering för kunskapsbaserad socialtjänst i Kronobergs och Kalmar län 2003–2013*. Växjö: Linneaus University.

- Deaton, A. (2002). Policy implications of the gradient of health and wealth. *Health Affairs*, 21(2), 13-30.
- Doran, B.J. & Burgess, M.B. (2012) *Putting fear of crime on the map. Investigating perceptions of crime using geographic information systems*. London: Springer.
- Ekonomifakta (2019) Fakta kring sysselsättningsgrad på arbetsmarknaden. Stockholm: Ekonomifakta.
- Eliasson, B (2010) *Konsten med samverkan. Från idéer till praktik*. (Licentiatuppsats). Luleå Tekniska Universitet.
- Gerell, M. & Kronkvist, K. (2016) *Violent crime, collective efficacy and city-centre effects in Malmö*. London: British Journal of Criminology.
- Gerholm, L (1985) *Kulturprojekt och projektkultur: En fallstudie av en kulturpolitisk försöksverksamhet*. Stockholm: Liber.
- Gabriel, U & Greve, W. (2003) The Psychology of Fear of Crime. Conceptual and Methodological Perspectives. *British Journal of Criminology*, 43, 600-6.
- Giddens, A. (1991) *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Daidalos.
- Grape, Ove (2006) Domänkonsensus eller domänkonflikt? I: Grape, Ove, Blom, Björn & Johansson, Roine (red.) (2006). *Organisation och omvärld: nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer*. Lund: Studentlitteratur
- Hultkrantz, L (2015) *Sociala investeringsfonder i Sverige. Fakta och lärdomar*. Stockholm: SNS Förlag.
- Hörnemalm, J. (2008) *Samverkan är ett magiskt ord* Luleå: Luleå tekniska universitet, Institutionen för arbetsvetenskap.
- Inspektionen för socialförsäkringen (2010) *Samverkan inom socialförsäkringen. En sammanställning av uppföljnings- och utvärderingsrapporter inom verksamheter finansierade med samverkansmedel*. Stockholm: Inspektionen för socialförsäkringen.
- Johansson, L. (2014). *Planering för hälsofrämjande grönområden – exemplet Malmvägen i Sollentuna* (examensarbete). Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (2006) Participatory Action Research - Communicative Action and the Public Sphere. I Denzin, N, & Lincoln, Y. (red). *Strategies of Qualitative Inquiry*. Los Angeles: Sage.
- Lahti Edmark, H. (2004) *Fängslade bilder, fängslade verklighet. Om utsatta bostadsområden och interventioner*. Lund: Socialhögskolan i Lund.
- Lilja, E. (2003) *Segregationens motsägelsefullhet integrerad i en stadsdel – segregerad i staden. (Meddelande 114)*. Kulturgeografiska Institutionen. Stockholms Universitet.
- Litzén, S. (2006). *Oro för brott i urban miljö. Trygghetsundersökningar med anknytning till Stockholm*. Stockholm: Kriminologiska Institutionen.
- Link, B. G., & Phelan, J. (1995). Social conditions as fundamental causes of disease. *Journal of health and social behaviour*, 80-94.

- Länsstyrelsen, Västra Götalands Län (2013) *Västra Götalandsmodellen - Sociala risker i risk- och sårbarhetsanalyser - en vägledning. Rapport 2013:67*. Göteborg: Länsstyrelsen.
- Löfström, M. (2013) Samverkansprojekt – om att konstruera gränser. I Axelsson, R. & Axelsson, S. (red). *Om samverkan – för utveckling av hälsa och välfärd*. Lund: Studentlitteratur
- Macheridis, N. (2009). *Projektaspekter: kunskapsområden för ledning och styrning av projekt*. (3:e utvidgade uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Mirowsky, J. & Ross, C. E. (2005). Education, learned effectiveness and health. *London Review of Education*, (3), 205-220.
- Montesino, N. (red) & Righard, E. (red.) (2015) *Socialt arbete och migration*. Malmö: Gleerups.
- Ohmer, M. L., Teixeira, S., Booth, J., Zuberi, A & Kolke, D. (2016) Preventing violence in disadvantaged communities: Strategies for building collective efficacy and improving community health. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*.
- Patel, H., Pettitt, M., & Wilson, J. R. (2012). Factors of collaborative working: A framework for a collaboration model. *Applied Ergonomics*, 43(1), 1–26.
- Pickett, K. E., & Wilkinson, R. G. (2015). Income inequality and health: a causal review. *Social Science & Medicine*, 128, 316–326.
- Polisen (2015) *Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser*. Stockholm: Underrättelseenheten, Nationella operativa avdelningen.
- Raporport, R. N. (1970) *Mid-career development*. London: Tavistock Publications.
- Sahlin, I. (1996) Vad är ett projekt? I Sahlin, I. *Projektets paradoxer*. Lund: Studentlitteratur.
- Regeringen (2018) *Uppdrag till Statistiska centralbyrån att ta fram en rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Rostami, A., Mondani, H., Carlsson, C., Sturup, J., Sarnecki, J., & Edling, C. (2018) *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige. Forskningsrapport 2018/4*. Stockholm: Institutet för framtidsstudier.
- Sahlin-Andersson, K. (1989) *Oklarhetens strategi: organisering av projektsamarbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Schnell, C., Braga, A.A. & Piza, E. L. (2016) *The Influence of Community Areas, Neighborhood Clusters, and Street Segments on the Spatial Variability of Violent Crime in Chicago*. New York: Springer Science Business Media.
- Seppänen, H., Mäkelä, J., Luukkala, P. & Virrantaus, K. (2013) Developing shared situational awareness for emergency management. *Safety Science*, 55, 1–9.
- SOU 2006:65. *Att ta ansvar för sina insatser. Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*.
- Starrin, B (2007) Empowerment som forskningsstrategi – exemplet deltagarbaserad forskning. I Askheim, O.P. & Starrin, B (red.) *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.

- Turunen, P (2004) *Samhällsarbete i Norden Diskurser och praktiker i omvandling*. Växjö: Växjö University Press.
- Vedung, E. (1998) *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.
- Öhlund, T. (2009) *Förortens sociala kapital. En utvärdering av Lugna gatan i Göteborg och Malmö*. Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.
- Östergren, P-O. & Stigendal, M. (red) (2013) *Malmöns väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*. Malmö: Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö.

Interna dokument

- Lindau, J. (21 april 2017) *Förslag på början till aktivitet i turordning utifrån workshop*
- Lindau, J. (21 april 2017) *Sammanställning av workshop*
- Sollentuna kommun (30 mars 2017) *Rapportering av delmål 4 inom ramen för projekt Samverkan Tureberg och Edsberg*
- Sollentuna kommun (2016) *Medborgardialog om Malmparken 2016. Sollentunas framtida stadspark*. Sollentuna: Kommunledningskontoret
- Svanberg, O. (2002) *Sollentuna – igår och imorgon*. Tillägg till kulturmiljöplanen. Sollentuna: Sollentuna kommun.

Tidigare publicerade rapporter inom ramen för följeforskningen:

- Avby, G., Svendsen, T. (2017) *Lägesrapport juni 2017 – Samverkan Tureberg/Edsberg*. Sollentuna: FoU Nordväst.
- Begner, N., Svendsen, T. (2017) *En netnografisk studie av upplevd otrygghet i Tureberg och Edsberg*. Sollentuna: FoU Nordväst.
- Lindberg, E. & Vrede, N. (2017) *En fråga om sammanhang En kvalitativ intervjustudie om arbete med ungdomar och upplevd otrygghet*. (Fältstudierapport). Stockholm: Socialhögskolan, Stockholms Universitet.
- Mussie, F. & Ngubu, A. (2017) *Att bo i Tureberg – En kvalitativ studie i boendes betraktelse av sitt område*. (Fältstudierapport). Stockholm: Socialhögskolan, Stockholms Universitet.
- Åhman, V., Rahmonov, A. & Bengtsson J. (2017) *Ett spektrum av trygghet: En kvalitativ studie om upplevd trygghet/otrygghet i Sollentuna*. (Fältstudierapport). Stockholm: Socialhögskolan, Stockholms Universitet.

_Bilaga 1

Utbildningsnivåer, rapporterad brottslighet och bostadsbestånd - Tureberg och Edsberg

Tabell A

Utbildningsnivå Edsberg 20-64 år (2017)

Utbildningsnivå	Män	Kvinnor	Totalt	Andel
Förgymnasial	286	212	498	13 %
Gymnasial	927	862	1789	45 %
Eftergymnasial < 3 år	320	337	657	17 %
Eftergymnasial 3+ år	412	517	929	23 %
Uppgift saknas	59	42	101	3 %
			3974	100 %

Tabell B

Utbildningsnivå Tureberg 20-64 år (2017)

Utbildningsnivå	Män	Kvinnor	Totalt	Andel
Förgymnasial	421	325	746	18 %
Gymnasial	855	783	1638	37 %
Eftergymnasial < 3 år	332	329	661	16 %
Eftergymnasial 3+ år	435	528	963	23 %
Uppgift saknas	133	76	209	5 %
			4217	100 %

_BILAGA 1

Tabell C

Period: 1 jan. 31 augusti; rapporterat brottslighet riktad mot hushåll Sollentuna kommun

	2014	2015	2016	2017	2018	Utveckling 2014-2018
Bilstöld	66	52	76	89	92	26
Cykelstöld	314	341	392	328	269	- 45
Bostadsinbrott	179	213	131	268	245	66
Stöld ur fordon	250	261	280	262	287	27
Antal anmälda brott	809	867	879	947	893	84

Tabell D

Period: 1 jan. 31 augusti; rapporterat brottslighet riktad mot enskild person i Sollentuna kommun

	2014	2015	2016	2017	2018	Utveckling 2014-2018
Bedrägeri	59	94	107	72	69	10
Fickstöld	99	110	100	81	86	- 13
Hot	170	148	209	178	156	- 22
Misshandel utomhus 0-14 år	25	16	18	11	20	- 5
Misshandel utomhus 15-år	103	147	125	115	120	17
Mord/dråp samt försök till mord/dråp	3	1	8	6	5	2
Rån	22	10	26	26	21	- 1
Sexuellt ofredande	27	31	31	33	35	8
Våldtäkt utomhus	2	3	3	2	4	2
Antal anmälda brott	525	576	652	533	527	2

Tabell E

Brott mot narkotikastrafflagen i Sollentuna.

	Antal brott	Antal brott per 100 000 av medelbefolkningen
Brott mot narkotikastrafflagen	24 412	1 040
Överlåtelse m.m. (1-3 a §)	1 744	74
Innehav (1-3 §)	13 234	564
Eget bruk (1-3 §)	9 345	398
Framställning (1-3 §)	89	4

Tabell F

Brott mot vapenlagen i Sollentuna. Källa: BRÅ 2018

	Antal brott	Antal brott per 100 000 av medelbefolkningen
Brott mot vapenlagen (9 kap. 1-3 §)	38	53
Olaga innehav av pistol, kpist	11	15
Olaga innehav av jaktvapen	1	1
Olaga innehav av annat vapen	2	3
Annat brott mot vapenlagen	24	34

Tabell G

Misshandelsbrott mot barn i Sollentuna kommun. Källa: BRÅ 2018

	Antal brott	Antal brott per 100 000 av medelbefolkningen
Misshandel mot barn 15-17 år	1 814	77
Misshandel mot flicka 15-17 år	629	27
Obekant med offret	120	5
Utomhus	75	3
Inomhus	45	2
Bekant med offret	509	22
Utomhus	135	6
Inomhus	374	16
Misshandel mot pojke 15-17 år	1 185	50
Obekant med offret	606	26
Utomhus	444	19
Inomhus	162	7
Bekant med offret	579	25
Utomhus	219	9
Inomhus	360	15

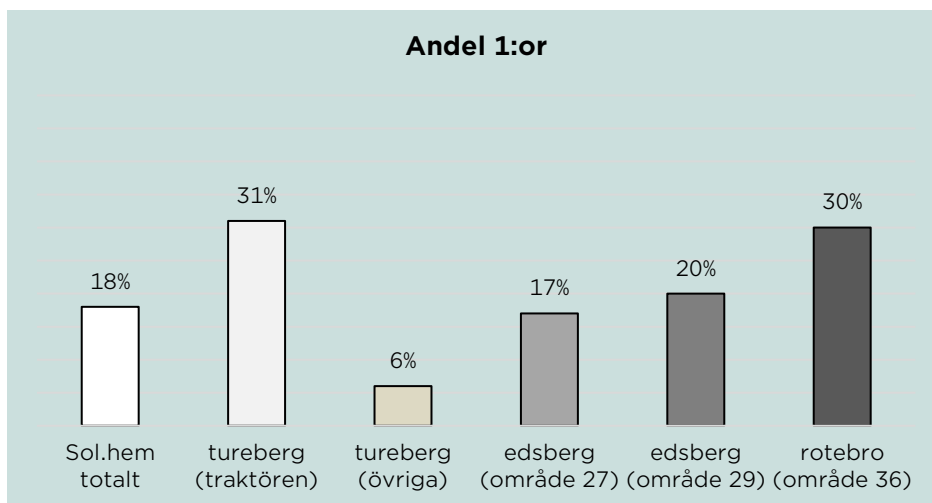
Tabell H

Misshandelsbrott mot vuxna i Sollentuna kommun. Källa: BRÅ 2018

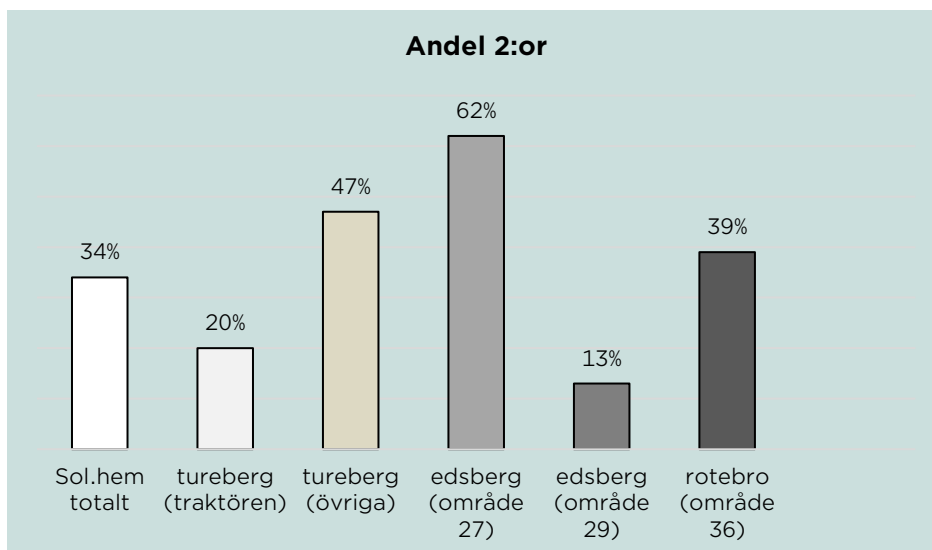
	Antal brott	Andel brott per 100 000 av medelbefolkningen
Misshandel mot kvinna 18 år eller äldre	7 843	334
Obekant med offret	2 252	96
Utomhus	1 225	52
Inomhus	1 027	44
Bekant med offret	5 591	238
Utomhus	996	42
Inomhus	4 595	196
I nära relation med offret	2 676	114
Ej i nära relation med offret	1 919	82
Misshandel mot man 18 år eller äldre	9 802	418
Obekant med offret	6 636	283
Utomhus	4 699	200
Inomhus	1 937	83
Bekant med offret	3 166	135
Utomhus	1 144	49
Inomhus	2 022	86
I nära relation med offret	685	29
Ej i nära relation med offret	1 337	57

Statistik över olika bostadsstorlekar - Sollentunahem

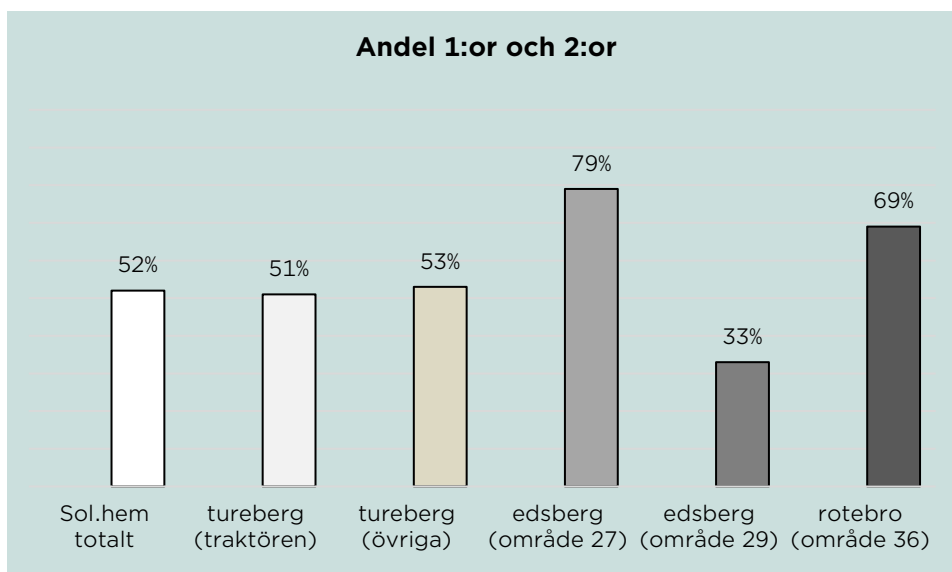
Stapeldiagram A

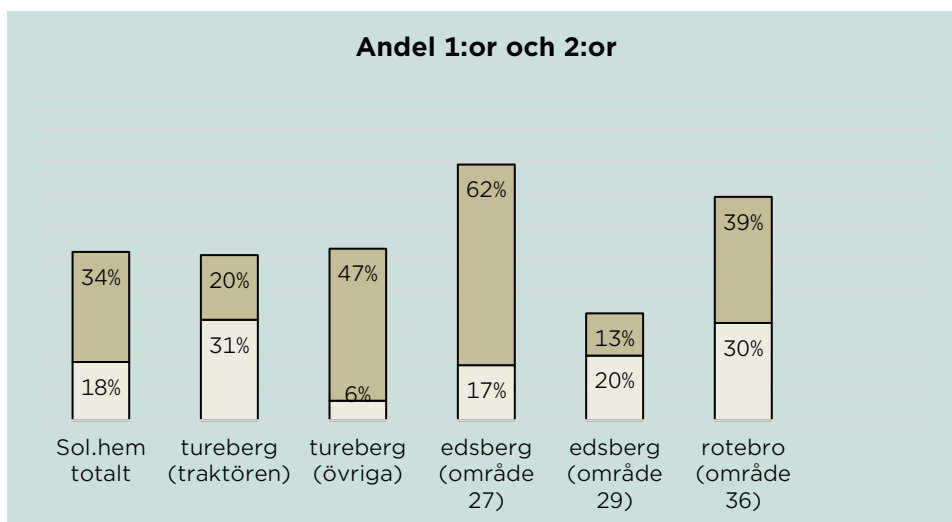
Stapeldiagram B

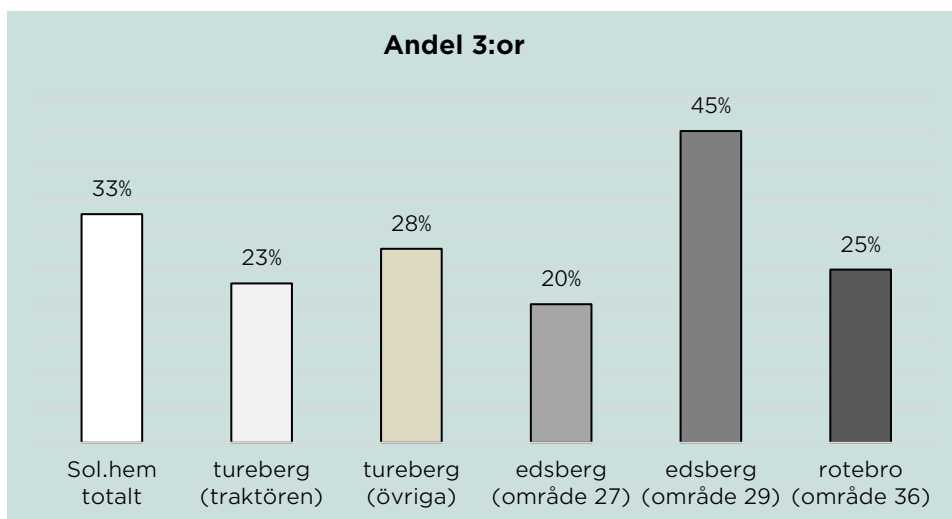
Stapeldiagram C

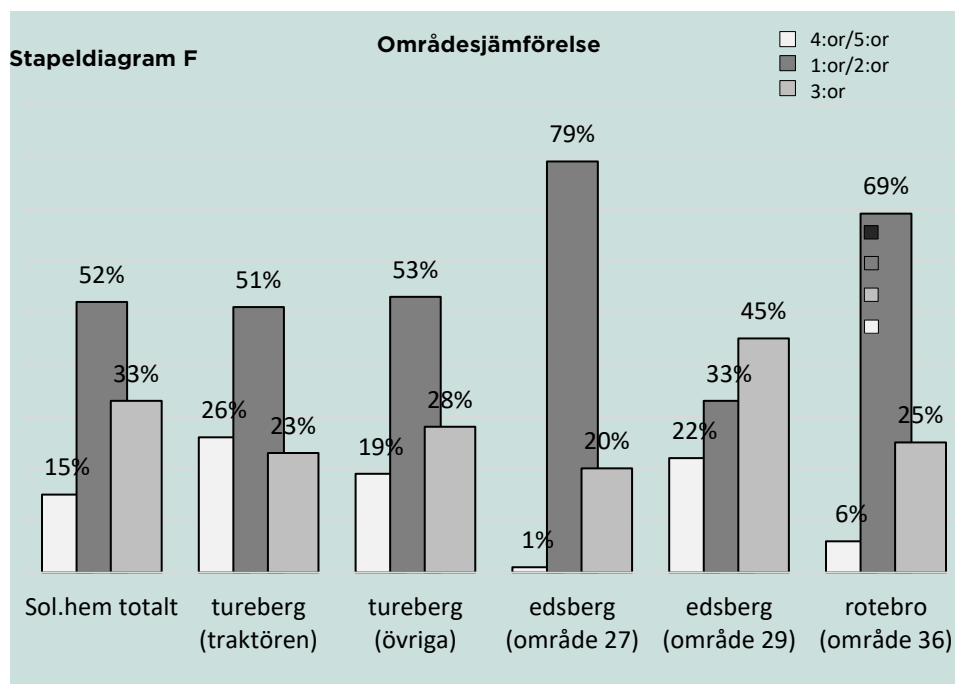
Stapeldiagram D

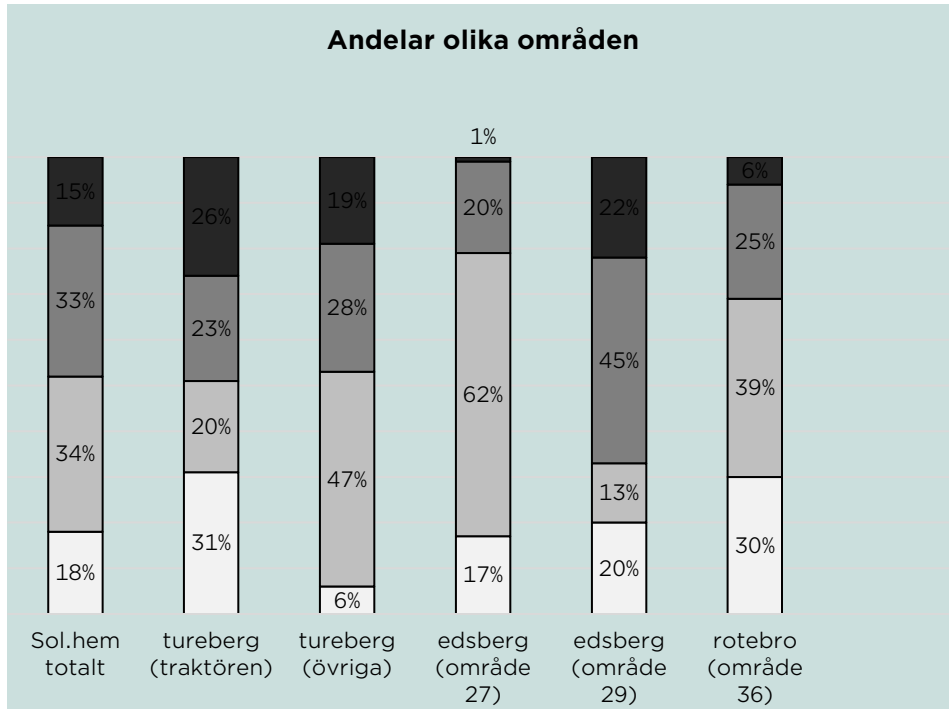
Stapeldiagram E

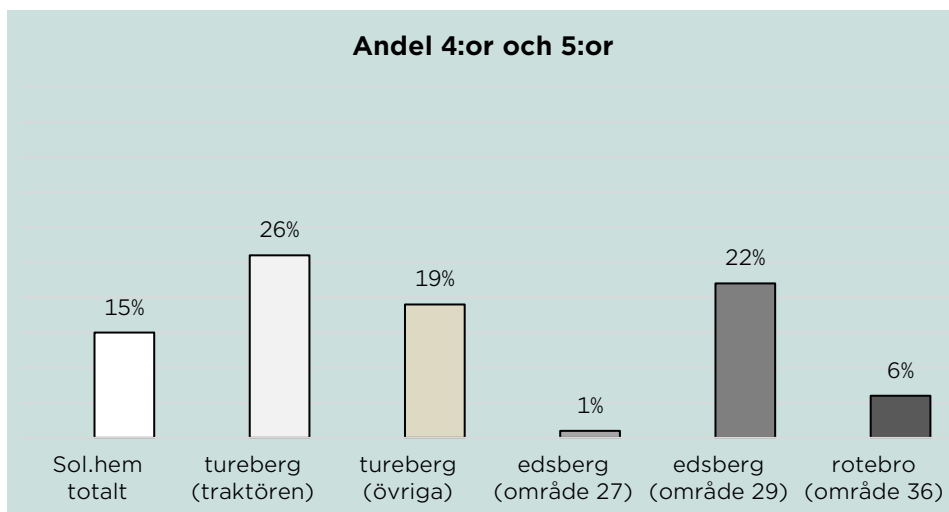
Stapeldiagram F

Stapeldiagram G

Stapeldiagram H

**Samverkan för trygghet -
Projekt Tureberg och Edsberg i Sollentuna kommun**

© FoU Nordväst och författaren 2019

ISBN: 978-91-89681-43-9

FoU Nordväst är ett kunskapscentrum för socialtjänsten nordvästra Stockholms län.

FoU Nordväst is a knowledge center for social services in northwestern Stockholm County, Sweden.

För mer information: www.fou-nordvast.se